ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXVI
Број 714
4. септембар 1965.

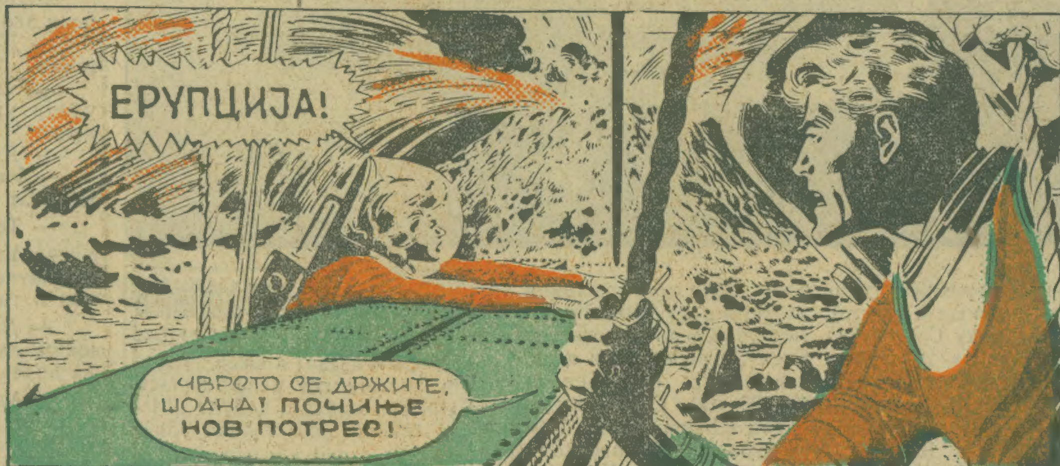
50 ДИНАРА 1952

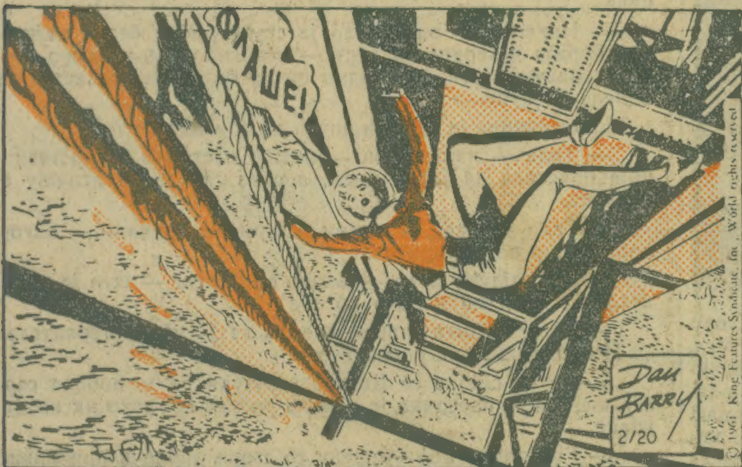
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

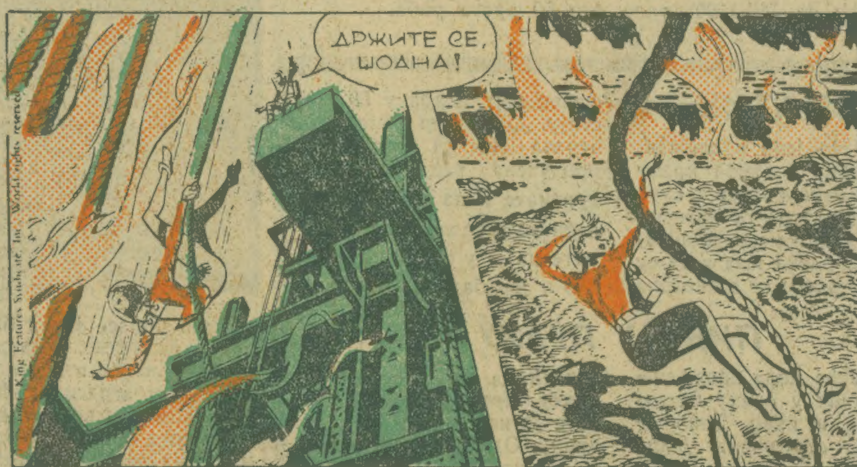

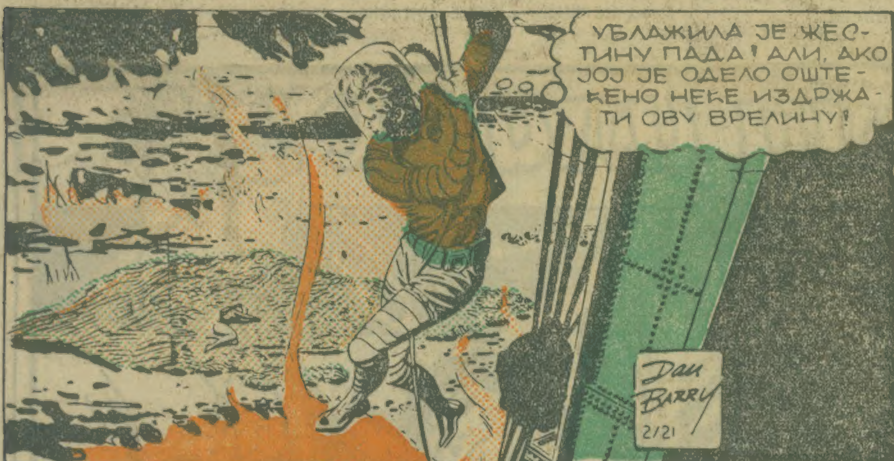

Dan BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

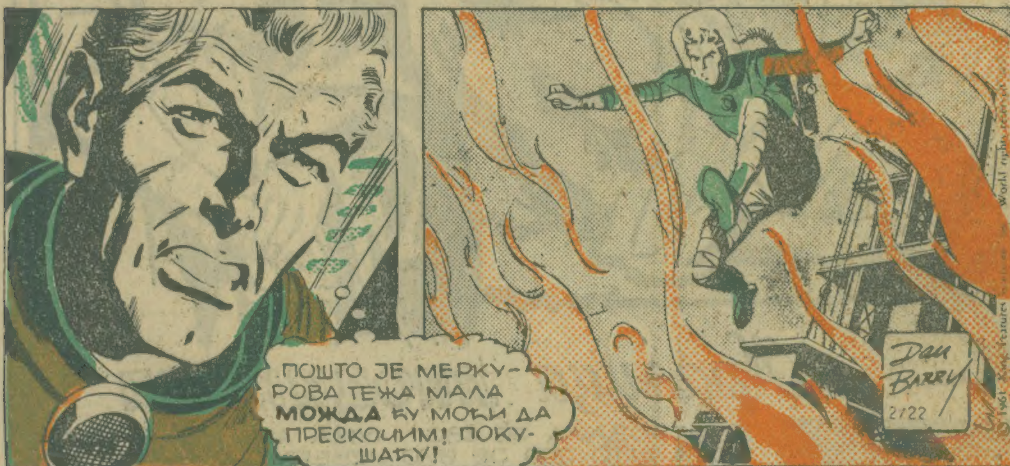

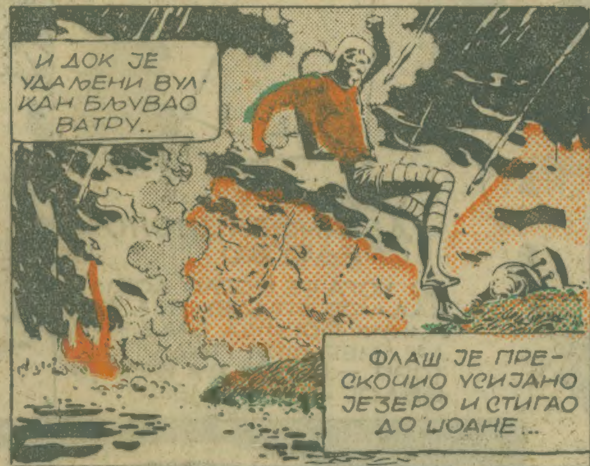

кроз векове

Пре 100 година

На прагу јесени 1865. године читаоци разних листова у свету забављали су се у часовима доколице читајући, између осталих, и ове вести:

Сједињене Америчке Државе. Број Индијанаца у Америци смањује се страховито брзо. Званични пописи показују да их је у 1850. години било 400.000 душа, 1855. — 350.000; 1860. године — само 129.500. Оправдано се поставља питање: како објаснити ову појаву.

Русија. Шеф полиције у Петрограду јавно је објавио да је највишим указом владе дозвољено пушење дувана

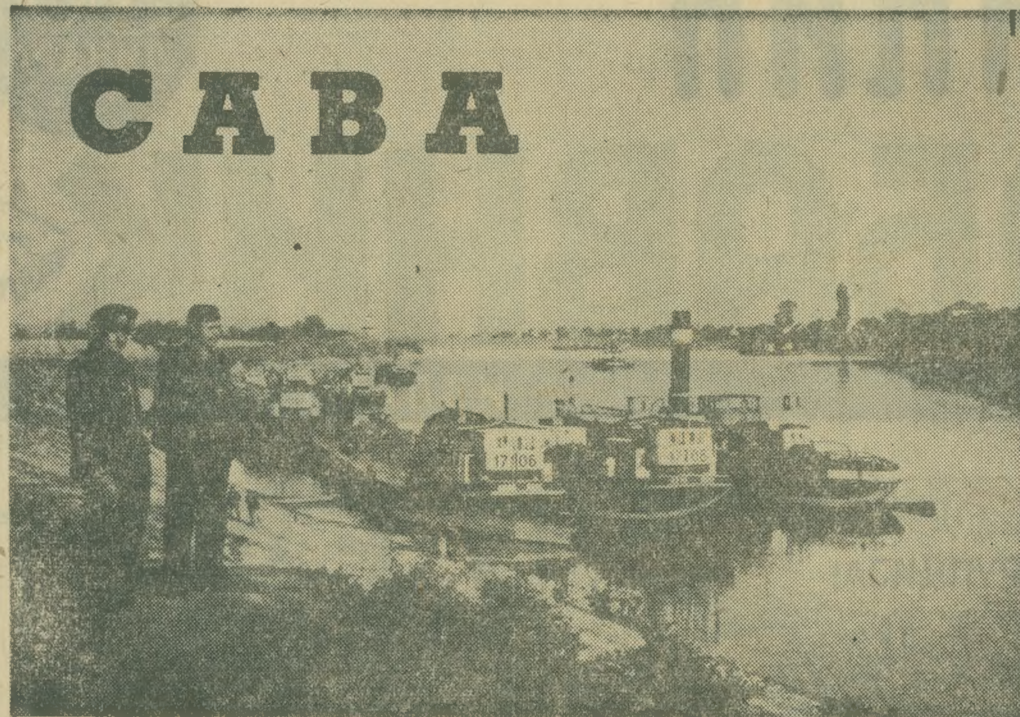
на улицама, трговинама и другим јавним местима, како у престоницама, тако и у осталим градовима и насељима.

Италија. У Риму је основано друштво чији је циљ искорењивање раскоши код женских тоалета, раскоши која је у последње време достигла крајњу границу. У друштво се примају као чланови мушкарци који се обавезују да ће утицати на своје познанице саветом да се једноставније одевају.

Француска. Недавно су на француском броду „Колини“ вршени веома занимљиви опити да би се испитала могућност искоришћавања електричног осветљења на мору. Помоћу подводног рефлектора вода је била осветљена до велике дубине, тако да су се, гледајући са палубе, могле видети рибе које су, као у каквом акваријуму, пливале око светиљке. Посредством електричних светиљки вршена је и размена сигнала између брода и морског телеграфа на острву Бел. Овај начин примене електричних светиљки испробао је сам проналазач инжењер Базен у присуству војне комисије. Опити су потпуно успели.

У ОВОМ БРОЈУ:

Природне лепоте наше земље

Сава је највећа национална река Југославије. Дугачка је 945,5 км. Постаје од Саве Долинке (50,5 км.) и Саве Бохињке (31 км.) које се састају 1 км узводно од словеначког градића Радовљице, на 410 м надморске висине.

Слив Саве има површину од 95,551 км², што представља 37,2 одсто територије Југославије. У горњем току (238,5 км) — узводно од Подсуседа — Сава је права планинска река, са просечним падом од 4,60 м на км тока. У доњем току (707 км) она је типична равничарска река, са просечним падом од 10 см на км тока. Сава располаже снагом од 900 хиљада киловата (од тога је 600 хиљада киловата у горњем току), али се она незнатно користи (само у двема малим хидроелектричним централама — Медводе и Мосте).

На горњем току Саве предвиђа се изградња 25 хидроелектричних централа. Знатно већи значај Саве је за пловидбу, која се по њој обављала преко 3.000 година. Велики речни бродови и теретњаци са носивошћу од 760-1100 тона робе плове при повољним водостајима до ушћа Купе, а затим уз њу до пристаништа у Сиску, а по потреби и до Карловца (који је удаљен од Саве 136 км). Сава је најшира испод Шапца — око 700 м, а најдубља у вртлогу код села Босута — 28 м. У њој живи око 50 врста риба.

НЕВОЉЕ С ЛАБУДОВИМА

Лабудови у северној Немачкој, Енглеској и Скандинавији постају све већа напаст. Јер, три одрасла лабуда поједу сваког дана толико траве

колико попасе један бик просечне величине. Поред тога, ове елегантне птице-пливачице својом агресивношћу растерују осталу водену дивљач. Због тога немачке власти намеравају да одобре лов на лабудове који су досад били законом заштићени.

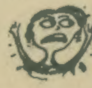
ПРВИ ХОТЕЛ »АУТОМАТИК«

„У близини Мијамија у Флориди саграђен је хотел „Аутоматик". На улазу у хотел виси аутомат са малим затвореним преградама: гост треба само да спусти одређени новац кроз прорез па да из преграде испадне кључ хотелске собе.

Ручак и вечеру гост изабира у „трпезарији". Тридесет аутомата служи га пићем, а четрдесет јелима. Са полице гост сам узима прибор за јело и служавник, затим изабира храну и пиће. Јеловник овог аутоматског хотела га обавештава да аутомати припремају 122 разна јела и да су резерве довољне за четрнаестодневну исхрану 50 гостију. Хотелијер само проверава да ли трговачка предузећа редовно пуне аутомате и да није можда неки гост надмудрио аутомате па је у хотелу становао и јео бадава.

ПИВО У ПРАХУ

Све већа мода прављења намирница у праху захватила је и пиво. Тако су недавно стручњаци једне пиваре у Јелецу, у СССР успели да направе пиво у праху. Процес производње исти је као и код млека у праху. Од 100 грама добија се литар пива.

 АНЕГДОТЕ

ЧАРЛС ДИКЕНС И РИБАР

Чарлс Дикенс, велики енглески писац једном је са неким својим пријатељем шетао поред реке. Наишли су на неку малу крчму испред чијих је врата седео човек задовољно пушећи лулу.

— Овај стари рибар — рече пријатељ писцу — повероваће у сваку твоју причу, ма колико ти претеривао. Али зато и он сам добро лаже.

Дикенс приђе старцу и поздрави га.

— Добар дан, стари пријатељу, лепо је пецати у овој реци зар не?

— Да, господине, врло је лепо пецати — одговори рибар.

— Знам. Прошлог лета био сам овде и тада ми се на удицу ухватила огромна пастрмка. И прегризла ми је канап.

— Да, то раде овдашње пастрмке.

— Узео сам затим дебело, јако уже. И њега је огромна риба прегризла.

— То раде овдашње пастрмке.

— Али, био сам чврсто решен — настави Дикенс — да је извучем на копно. Тражио сам да ми донесу тежак ланац и тако сам је најзад извукао на обалу.

— Дабоме — сложи се рибар без устезања — само тешким ланцима могу се наше овдашње пастрмке извући из воде.

— Али — Дикенс је сад већ ликовао — риба ми је била на обали па ипак нисам могао да је однесем кући. Најмио сам неколико коња, четири снажна човека и њиховом помоћу, у теретним колима, пренео сам рибу до куће.

— Наравно — одобравао је стари рибар без и најмањег израза неверице на лицу — неколико коња, добра кола и снажне слуге неопходни су да би се наше пастрмке однеле до куће.

Књижевника је сад већ почео да обузима бес.

— Тада — настави он — пошто пастрмка једноставно није пристала да је закољем, послао сам је на испашу с кравама.

— Тако ми увек са нашим пастрмкама радимо — одговори рибар не трепнувши.

— Но, најлуђе је то — смејао се Дикенс — што је риба после три месеца добила рогове.

— Шта? повика старац као да га је убола тарантела. — Пастрмка добила рогове?

— Да — смејао се Дикенс верујући да је победа сад већ његова — пастрмка је добила рогове као што их имају краве.

— Господине мој — прену се стари рибар и приближи хвалисавом Дикенсу — сад сте се, чини ми се, мало удаљили од истине — наше овдашње пастрмке већ имају рогове.

Ripley's Веровали или не!

АЗИЈСКИ ВОЈСКОВОЂА
АТХА МОСАНА
КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО У 8 ВЕКУ — КРИО ЈЕ ДА ЈЕ У БИЦИ ИЗГУБИО ЈЕДНО ОКО И ЗБОГ ТОГА ЈЕ И ДАЊУ И НОЋУ НОСИО МАСКУ ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА

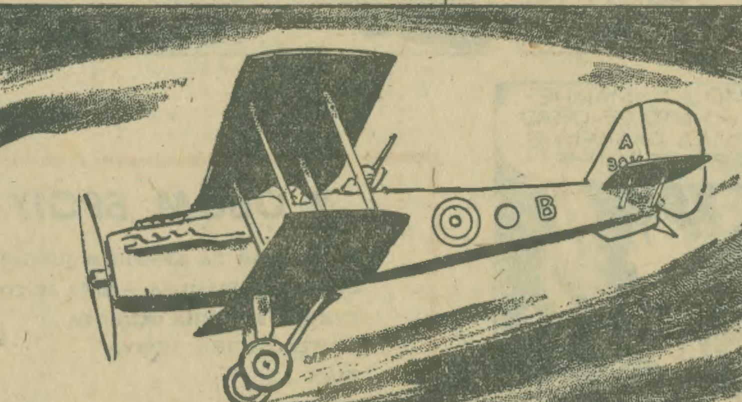
Грабуље
КОЈЕ СУ АМЕРИЧКИ ИНДИЈАНЦИ ПРАВИЛИ ОД ЈЕЛЕНСКИХ РОГОВА

ЈЕДИНО ДЕЗИНФЕКЦИОНО СРЕДСТВО
ДО КОГА СЕ МОГЛО ДОЋИ КАДА ЈЕ ЕПИДЕМИЈА ВЕЛИКИХ БОГИЊА ЗАХВАТИЛА АМЕРИЧКИ ГРАД ОГЛЕТОРП — **БИЛИ СУ ВЕНЦИ БЕЛОГ ЛУКА** (1855)

Краљица ЛАОДИКЕЈА
ОТРОВАЛА ЈЕ СВОГ МУЖА АНТИОХА II ЗБОГ ТОГА ШТО ЈОЈ ЈЕ БИО НЕВЕРАН, А ЗАТИМ ЈЕ УМЕСТО ЊЕГА СТАВИЛА У ЊЕГОВУ ПОСТЕЉУ ГЛУМЦА АРТЕМОНА, КОЈИ ЈЕ БИО ТОЛИКО СЛИЧАН КРАЉУ ДА ЈЕ **СА УСПЕХОМ УМЕСТО ЊЕГА ПРЕД ЦЕЛИМ ДВОРОМ ИЗГОВОРИО „ПОСЛЕДЊЕ РЕЧИ"** КОЈИМА ЈЕ СВИМА СТАВИО У АМАНЕТ ДА ПОШТУЈУ И ЧУВАЈУ КРАЉИЦУ
ЗЛОЧИН КРАЉИЦЕ ЛАОДИКЕЈЕ НИЈЕ БИО ОТКРИВЕН СВЕ ДО ЊЕНЕ СМРТИ
(247. ПРЕ Н. Е.)

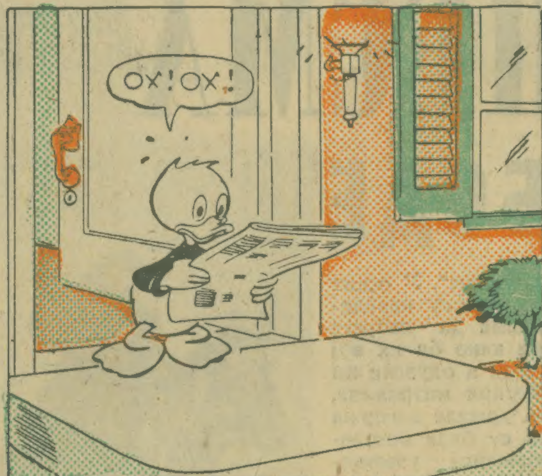

ЈЕДАН БРИТАНСКИ ИЗВИЂАЧКИ АВИОН
— НА ЗАПАДНОМ ФРОНТУ У I СВЕТСКОМ РАТУ — КРУЖИО ЈЕ НЕКОЛИКО ЧАСОВА У ШИРОКИМ КРУГОВИМА А ЗАТИМ СЕ СРЕЋНО СПУСТИО **МАДА СУ И ПИЛОТ И ИЗВИЂАЧ БИЛИ МРТВИ** (18 ЈУН 1918)

„ЛУПИ"
МАЧКА МАРТИНА РОСА НЕСТАЛА ЈЕ ИЗ ЊЕГОВИХ КОЛА У МЕДФОРДУ (САД) ПРИЛИКОМ ПРВЕ ПОСЕТЕ ОВОМ ГРАДУ А ТРИ ДАНА КАСНИЈЕ ПОЈАВИЛА СЕ У РОСОВОЈ КУЋИ КОЈУ ЈЕ ОН УНАЈМИО **ПОСЛЕ МАЧКИНОГ НЕСТАНКА!**

WALT DISNEY ПАЈА ПАТАК

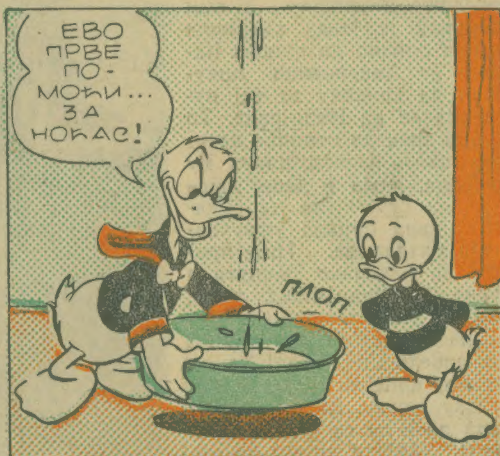

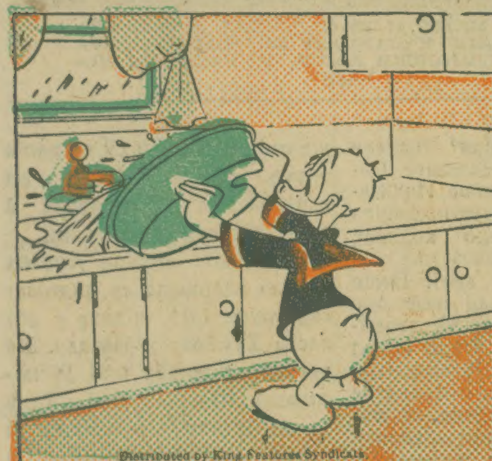

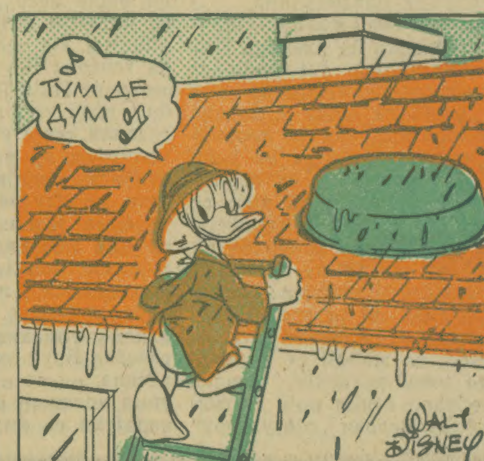

СПОРТ

СА АТЛЕТСКИХ СТАЗА У СВЕТУ

Исповест ЈЕДНОГ РЕКОРДЕРА

У ЗАГРЕБУ је пре десетак дана одржано полуфинално такмичење Атлетског купа Европе. Једна од најзанимљивијих дисциплина била је трка на 1.500 метара у којој је трчао и европски рекордер Јирген Мај (Демократска Република Немачка). Победа је извојевана у последњим метрима стазе јер је Енглез Симпсон био јак противник и Мај је тек тешком муком извојевао победу. Ево исповести победника коју је дао после трке, у тренуцима највеће искрености, и у којој је описао како се осећао пре но што је почела велика борба у току, и непосредно после ње.

— Топло ми је, сав горим од врућине. Али то није само од топлог времена и врелог сунца које обасјава стадион на Максимиру. Сав горим од треме и страха да не доживим пораз. Само ме један такмичар може победити. То је Енглез Симпсон. Остали, мислим, нису нам дорасли противници. Југословен Важић је спор да победи мене и Симпсона. Ја знам да би најлакши пут до победе био кад бих ја водио трку за резултат од 3 минута и 36 секунди. То би био нов европски рекорд, а то Енглез не би могао да оствари. Али, авај, ја у овом тренутку то не могу да постигнем. Моја кондиција је нешто опала.

Другог излаза нема. Трчаћу иза водећих и покушати у финишу да надмудрим Симпсона. То неће бити лако, али то је једини излаз. Загребачки стартер Фердо Сетер, с белом капицом на глави, страшно се жури. Он хоће да све иде у секунду тачно, а ја бих желео још који тренутак предаха пред овај, за мене одлучујући, бој.

Одјекнуо је пуцањ и трка је почела. Први тренуци гужве су прошли. Нас шесторица летели смо стазом и журили да што пре стигнемо до циља. Југословен Важић је, као што сам и очекивао, повео трку доста јаким темпом. Али то за мене није брзо и ја га лако пратим. Али иза себе чујем кораке и дисање Симпсона. Просто га осећам, као да ми лежи на леђима, да га носим.

Кораци Симпсона доводе ме скоро до лудила и једва се уздржавам да пре времена не кренем у финиш. Важић се поштено бори. Вуче једноличним темпом и 1.200 метара претрчали смо а да нисмо ни приметили да смо већ 300 метара до циља. Симпсон ме копира као робот. Ја прелазим Важића, он то исто чини. И онда су дошли одлучујући тренуци.

ЦИЉ ТРКЕ НА 1.500 МЕТАРА. АЛАН СИМПСОН (Велика Британија)) ЛЕВО И ЈИРГЕН МАЈ (Немачка ДР) ДЕСНО. ЈЕДАН ДРУГОГ ГУРАЈУ РУКАМА ДА БИ ПРВИ ПРОШЛИ КРОЗ ЦИЉ. МАЈ ЛЕВОМ РУКОМ ДОДИРУЈЕ БЕЛУ ВРПЦУ НА ЦИЉУ.

На 100 метара од циља силовито сам полетео стазом. Стекао сам предност од два до три метра и Симпсон је заостао. Циљ ми је био надомак руке. Почео сам пре времена да се радујем и замало да то нисам скупо платио. Симпсон ме је сустигао и у самом циљу ја сам само за који сантиметар прешао циљ пре њега. Али, победа је победа: за сантиметар, метар или више од тога.

Дуго сам лежао у свлачионици на масерском столу. Био сам пријатно уморан и срећан што сам победио. Знао сам да ме сутрадан чека још трка на 800 метара, али нисам о њој бринуо. Британац Бултер трчи на темпо и ја ћу преузети улогу Симпсона. Пратићу га све до последњих метара стазе. Биће то за мене много лакше него да слушам противничке кораке за леђима. Сигурно ћу победити јер Бултер је слабији од мене. Морам то да учиним јер то од мене сви очекују. Није лако бити европски и светски рекордер. Много је лакше било кад сам био мање познат...

И Мај је победио Бултера на 800 метара.

Уређује Паја Патак

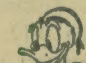

У салати

За време ручка Пата нуди Белку да проба вино које је она правила од грожђа из њеног винограда:

— Хвала... добро је... већ сам га пробала.

— Кад? — чуди се Пата.

— Малочас у салати — одговори јој њена добра пријатељица.

То није разлог

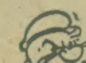
Судија испитује оптуженог Шиљу:

— Због чега сте пуцали на вашег суседа?

— Због тога што је шест месеци потајно у стану гајио живину.

— Па то није разлог — поче судија, али га Шиља љутито прекину:

— То ви мислите? А што сам ја за тих шест месеци грдне паре потрошио идући код психијатра јер сам веровао да ми се свако јутро причињава кукурикање петла...

Затрпала је планина

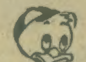
Паја Патак отишао на изложбу слика и скулптура и усред сале види велики блок камена а поред њега аутора, свога пријатеља Шиљу.

— Шта представља овај блок камена?

— То је моје ремек-дело — каже Шиља — и назвао сам га „Жена и планина".

— Па где је жена? — чуди се Паја.

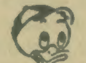
— Испод, затрпала је планина.

Квар у мотору

У друштву се води разговор о томе шта је кога навело да изабере свој животни позив. Неко упита Шиљу због чега је он постао падобранац?

— Због квара мотора у авиону — уместо Шиље одговори Паја.

Хоће да буде морнар

Паја Патак убеђује своје сестриће:

— Срамота је што сте донели овакве оцене. Зар ви не знате да сваки човек на земљи мора да ради да би живео...

На то Влаја каже:

— Ујка Пајо, ја онда идем на море.

ЛАБУДОВА ПЕСМА ИНДИЈАНСКЕ СЛОБОДЕ

У беспоштедном обрачуну на крају прошлог и почетком овог века Американци су уништили последње слободне индијанске ратнике, њихове жене и децу. Сурово убиство Ситинг Була било је освета за највећи амерички пораз код Биг Хорна.

ВЕЛИКИ ИНДИЈАНСКИ ПОГЛАВИЦА ЦРВЕНИ ОБЛАК УЗАЛУД ЈЕ ПОКУШАВАО ДА СЕ НАГОДИ СА АМЕРИКАНЦИМА

НА ПРАГУ последње деценије деветнаестог века Дивљи запад није био диваљ; постао је укроћен као и све остале покрајине Новог света. Бизон је већ био искорењен, а велике индијанске ратне поглавице били су мртви. Преостали црвенокошци били су обесправљени јадници које су Американци похватали и бацили у војне концентрационе логоре. У тим тренуцима очајања, индијански слободарски дух доживео је своју лабудову песму и индијански ратници су последњи пут дигли оружје безнадежно покушавајући да се одупру бледоликима.

Крајем 1888. године Индијанац Вивока из племена Пајута прогласио се индијанским месијом, човеком који је дошао да спасе покорене црвенокошце. Он је пророчки наговештавао да ће доћи легије Индијанаца са огромним стадима бизона које су људи белог лика искоренили. Они ће створити слободну индијанску земљу на којој неће живети ниједан белац. Индијанци из резервата, који више нису имали шта да изгубе, са жаром су прихватили нову религију. Вивока је обећао свима који са њиме буду играли „свету игру“ да ће постати бесмртни. Они ће обући нарочите кошуље које ће задржати пушчана зрна бледоликих. Међутим, Вивока никад није проповедао рат белим људима; његова идеологија била је помирљива.

У то време су на кормилу америчке државе демократи сменили републиканце. Нови комесар за индијанска питања, неки Рејер, у намери да се истакне и прослави представио је централним властима застрашујући изглед индијанских играча-фантома, присталица месије нове индијанске слободе. Рејеров аларм био је до те мере онеспокојавајући да му је из Вашингтона послат ни мање ни више него један генерал са читавом казненом експедицијом. На челу својих трупа генерал Брук је стигао у резерват Пајн Риџ 19. новембра 1890. године. Пошто су спалили своје колибе играчи-фантоми су побегли у најнеприступачнији кутак резервата, на Злу земљу. Мада је то била једина штета коју су они начинили, штампа и хушкачи почели су да пишу о индијанској побуни, о скалпирању белаца и претећем махању томахавкама. Иако је генерал Брук знао да то није истина, он се од играча-фантома уплашио као зец. Изговарајући се индијанском побуном он је 15. децембра 1890. године послао до зуба наоружан одред под командом поручника Билхеда у седиште индијанске цивилне управе у Стендинг Року коју су америчке власти признавале. Билхед је одмах продро у колибу прослављеног индијанског поглавице Ситинг Була (Бик који седи) који се ту налазио на челу индијанске полиције. Са неописивом суровошћу Билхедови жбири извукли су старог поглавицу из постеље. У том тренутку неколико Сијукса похрлили су у колибу у помоћ свом вољеном поглавици. Настала је општа гужва у којој је погинуло 12 људи; међу њима и Билхед и Ситинг Бул. Новост о убиству омиљеног Ситинг Була прострујала је пољима Далеког запада као предзнак олује. Када је поглавица Велика Нога сазнао да је издато наређење и за његово хапшење он се одметнуо у шуме Зле земље са 366 људи, жена и деце. Три дана касније цело племе је било опкољено. Америчка армија, која је бројала 470 до зуба наоружаних војника, имала је поред осталог и ново оружје: четири митраљеза „хочкис“. У освит зоре Американци су наредили Индијанцима да напусте своје колибе како би их војници претресли и одузели им оружје. Четири митраљеза, чије су цеви држале логор на нишану, већ су била постављена на оближњој узвишици. Индијанци су послушали наређење и изишли. У том тренутку је један амерички војник опалио из пушке. Касније су Американци покушали да кривицу за тај пуцањ свале на Индијанце. То је био знак да отпочне нечувен покољ ненаоружаних мушкараца, жена и деце. Американци су почели да пуцају из свих оружја укључивши и митраљезе. Није прошло ни неколико минута а преко 200 Индијанаца, људи, жена и деце, лежали су мртви на тлу своје Зле земље. Преживели су, урлајући од страха, побегли у једну оближњу јаругу. Амерички војници дали су се у потеру за њима. Убијали су их уз урлике: „Сетите се Биг Хорна“. Била је то стравична освета Американаца за највећи пораз који су Индијанци нанели Американцима у њиховој историји, за велику победу коју је Ситинг Бул извојевао над Американцима 24. јуна 1876. године у отвореном и поштеном боју.

ГЕНЕРАЛ МАЈЛС И БУ-ФАЛО БИЛ (с брковима) ПОСМАТРАЈУ У ЈАНУАРУ 1891. ГОДИНЕ ПОБУЊЕНИ ИНДИЈАНСКИ ЛОГОР У РАЊЕНОМ КОЛЕНУ.

ИНДИЈАНСКА ЛЕГАЛНА ЦИВИЛНА УПРАВА У СТЕНДИНГ РОКУ И ЊЕНИ ПОЛИЦАЈЦИ КОЈЕ СУ АМЕРИКАНЦИ НА ПРЕВАРУ СВИРЕПО ПОБИЛИ 15. ДЕЦЕМБРА 1890. ГОДИНЕ.

Неколико преживелих, који су се вратили у резерват Пајн Стрик подигли су овог пута праву побуну Индијанаца. Поглавица Два Ударца и његови „ратници“ напали су опустошено седиште Ситинг Була, а шачица Индијанаца на коњима је похрлила у логор „Рањено колено“ одакле је протерала бледолике војнике. Али авај! Више ниједан Индијанац није био у животу. На дан 30. децембра 1890. године један одред Сијукса напао је америчку девету регименту а затим је после жестоког боја принудио чувени седми коњички пук да затражи најхитније појачање. Сада су Индијанци довикивали уплашеним белим војницима: „Сетите се Рањеног колена“. Пошто је погинуло више десетина Американаца дошла је помоћ да би спасла опкољени одред од потпуног уништења. Још читаве четири недеље трајале су жестоке битке. Затим је борба одједном престала као што је и почела. Генерал Мајлс, који је у међувремену преузео команду над Американцима, вратио је индијанске полицајце у њихову станицу и обећао је да ће поштовати права црвенокожаца.

Осветничка победа сјајних ратника Сијукса код „Рањеног колена“ представља лабудову песму организованог племенског отпора Индијанаца против америчких поробљивача. Међутим, страдања Индијанаца нису овим престала. Правих бојева више није било, али су се мањи одреди самоиницијативно организованих Индијанаца и даље светили бледоликим.

Неколико таквих успелих напада извршиле су индијанске групе 1911. године у области Хумболт у Невади. На челу Индијанаца био је поглавица Шошон Мајк. Тако је он једном приликом са својим коњаницима напао и убио неколико америчких каубоја који су протерали Индијанце са њихове земље и отели им стоку. Белци у тој области одмах су образовали експедицију која се дала у потеру за Индијанцима. Дошло је до непоштедне пуцњаве у којој су обе стране имале губитке. Када су црвенокошци исцрпли своју муницију Шошон Мајк је завитлао свој томахавк и подстакао је своје људе са луковима и стрелама на самоубилачки јуриш. Сви храбри индијански ратници на челу са Шошоном су изгинули. Када је сазнао за покољ Индијанаца „пророк“ Вивока у свом вигваму од грања, траве и трске покрио је у знак жалости главу ћебетом од бивоље длаке...

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Градско становништво на целој Земљи има сада тачно једну милијарду и 80 милиона људи, што сачињава једну трећину становништва наше планете. Градско становништво је бројније у индустријским земљама. Управо стога у Африци, која је индустријски неразвијена, удео градског становништва сачињава свега 18 одсто, у Азији 21 одсто, у Европи 50 осто, а у Северној Америци 64 одсто од укупног броја становника.

Авиони совјетског АЕРОФЛОТ-а превезли су 1964. године 37 милиона путника. Они саобраћају на 2500 линија и повезују преко 3000 насеља у СССР-у. Када би се ове авионске линије спојиле у једну онда би она имала дужину од 450.000 км! Аерофлот обавља саобраћај и са 41 државом. Занимљиво је да су авиони Аерофлота у летњим месецима превозили дневно и до 200.000 путника!

Ел-Кувајт је главни град државице Кувајт на северозападним обалама Персијског залива. Пре 15 година у њему је живело само 75 хиљада људи, а сада је његово становништво нешто изнад 210 хиљада. У прошлој години у Кувајту је произведено 100 милиона тона нафте.

Морске птице које месецима живе далеко од обала копна пију морску воду! Оне кроз нос удаљују вишак соли из организма. Наиме, те птице имају посебну носну жлезду која издваја со из морске воде.

Два-три ледена брега средње величине садрже приближно толико воде колико Сава унесе у Дунав за 5 година!

Невероватно! — Један мали брод китоловац приметио је 1959. године на 40 степену северне географске ширине већи ледени брег. Пажњу морнара привукла је црна тачка на белој површини ледника. Када су морнари пришли ближе, угледали су тело замрзлог човека. Он је био одевен у фрак, имао је снежно бели оковратник и заслепљујуће беле манжетне. У фраку су нађена документа из којих се видело да је тај човек био путник на броду „Титаник“. Тај брод је потонуо 1912. године у судару са једним леденим брегом. Путник је некако доспео на ледени брег и заледио се на њему. Сем тога, невероватно је да је тај ледени брег лутао по северном Атлантику 48 година!

Легенда о најопаснијој змији

ЗВЕЧАРКА се у многим земљама сматра за најопаснију и најлукавију змију. У ствари она је стидљива и заплашена а њена интелигенција тако ограничена да не може бити речи о лукавом гмизавцу. Много је писано о томе како је звечарка изузетно хитра животиња, а њен ујед смртоносан. Круже приче да она издржава врло високе температуре. Све то није тачно. Звечарка најчешће угине чим температура порасте изнад 38 степени. Она напада споро и лењо. Њен ударац је спорији од нормалног ударца човечије песнице.

Можда је највећа заблуда она која се односи на отровност њеног уједа. Звечарка ретко уједа, и то само у случају крајње одбране. То се догађа једино ако човек није видео змију, док у супротном случају он увек има довољно времена да је убије или умакне. Здрав и снажан човек врло ретко умре чак и од уједа највећих звечарки. Од свих уједених умре највише један одсто и то су обично они који су се сувише преплашили, деца или срчани болесници.

Међутим, у старом веровању да звечарка живи и после смрти има нешто истине. У ствари, глава звечарке може да уједе чак и цео сат пошто је она сама угинула. Тела којима је одсечена глава копрцају се још шест сати, а срце куца у телу звечарке без главе чак и дан-два после тога.

Звечарке једу врло мало. У заробљеништву оне могу читаве две године да се лише хране док на слободи једу једанпут у десет дана. У току једног оброка звечарка прогута 40 одсто своје тежине. Највећа звечарка је америчка змија дијамантин која достиже дужину од два и по метра и тежину од девет килограма.

Змије у аутобусу

Било би веома непријатно да се у аутобусу пуном путника пронађе змија. Међутим, у Бразилу постоји аутобус који пун змија путује по земљи. То је у ствари научна изложба, чији је циљ да становништво упозна са змијама-отровницама, нарочито кобрама, којих у Бразилу има много. Поред змија, на тој путујућој изложби могу се видети и шкорпије и други опасни гмизавци.

На слици се могу препознати многе животиње споменуте у нашем чланку. У левом доњем углу је ледени гњурац, у десном арктичка веверица и кока. Десно на слици су три мошусна говечета. У средини стоји бели поларни зец, а десно од њега лепрша снежна сова. Лево на слици је поларна лисица, а изнад ње лети снежна гуска са црним врховима крила. У средини пак види се стадо северних јелена.

ТУНДРА ЈЕ ПУНА ЖИВОТА

БЕСКРАЈНА равница без дрвећа, највећим делом године покривена снегом и ледом — то је тундра. Она у северном делу Азије и Америке заузима површину која је три пута већа од Европе, другим речима износи двадесети део Земљине кугле. Највећи део отпада на Канаду (37 одсто), затим на Совјетски Савез (Сибир — 28 одсто), Гренланд исто толико, док на Аљаску долази — 6 одсто.

Тундра је настала за време леденог доба, када је још огроман глечер покривао читав северни део Земљине полулопте. Данас, истина, нема тог ледника, али је земљиште тундре и данас скоро девет месеци у години замрзнуто. Чак и за време кратког лета оно се открави у дубини свега неколико сантиметара. Зато ту нема места дрвећу са дужим корењем. Али, за време топлог периода ту буја трава, маховине, лишајеви. Ту и тамо нађе се покоји жбун, покоја закржљала врба или бреза, не већа од зумбула мада и по двадесетак година стара.

И поред суровых услова живота ову огромну залеђену степу насељава велики број животиња разних врста. Многе од њих за време хладног годишњег доба селе се и спуштају до границе шума, где налазе заштиту, али многе остају у тундри и за време дуге поларне ноћи. И по најљућој зими оне налазе себи довољно хране: сочно биље које и кад наступе хладноће остаје свеже, јер је залеђено као у неком фрижидеру. Зато тундра није никада стварно пуста, мада тако изгледа када почетком децембра сунце зађе да се не појави на хоризонту све до половине јануара. Тада над тундром влада поларна ноћ. Бескрајна равница покривена ледом и снегом окупана је само хладним сјајем трепераве поларне светлости; мада се у јануару сунце поново појави, ниско над хоризонтом, снег се држи све до краја маја. Тек половином јуна тундра се открави и озелени. За време тог краткотрајног лета тундра личи на зелени саг прошаран цвећем.

Од великих животиња које остају верне свом леденом завичају на прво место долази мошусно говече. Од жестоке зиме, када температура показује и минус 60 степени, штити га густо крзно дугачко до земље. Под кожом, пак, мошусно говече носи добру резерву хране у виду масти. Кад наступи зима, мошусна говеда се искупе у крда од 20—30 животиња, повуку се на склоњенија места и ту под снегом траже оскудну храну. Када дуну оштри северни ветрови и ударе буре и мећаве, говеда се окупе и стану против ветра правећи од својих тела клин, на чијем се челу налази најстарији и најјачи бик, са стране одрасле животиње, а у средини телићи. Тако су ове животиње у стању да престоје на ногама читаве дане. У збијеном стаду бране се и од непријатеља, гладних поларних вукова, северних белих медведа, па чак и човека. Њихов број се знатно смањује, јер их највећим делом уништавају безобзирни ловци. У Канади их данас нема више од 600 примерака и стога су стављени под заштиту.

У тундри зими остаје и поларна лисица. Она се лети храни леминзима — глодарима нешто мањим од пацова којих у тундри има на милионе — разним птицама и њиховим младима. За зиму лисица спрема залиху хране. Остава поларне лисице могла би да послужи као узор свакој домаћици, како по уредности, тако и по обиљу намирница. Шта ту све нема: залеђених леминга, разних птица, хрпе јаја — све је то лепо распоређено и сложено.

Поларна лисица има скупоцено крзно, право „меко злато“ које је некад играло улогу новца. Зими је оно бело као снег, док лети има нешто тамнију боју.

Поларни зец такође добија у августу белу дугу длаку и само му врхови ушију остају црни. Он зими не трпи оскудицу, јер за њега увек има довољно замрзнутог „поврћа“ које налази испод снега. Исти је случај и са леминзима који живе у великом броју у ходницима и тунелима под снегом. Ако се снег изненада открави, а не падне нови, леминзи у масама страдају. Просто се посмрзавају и тада служе за храну поларним лисицама, хермелинима, снежним совама и другим грабљивицама.

Иако нигде нема дрвећа, у тундри живи и једна врста веверице, која обитава под земљом. Она цело лето гомила храну у својој остави а дугу зиму преспава у лепо уређеној и чистој јазбини. Она не спава чврсто, већ отприлике као наш јазавац или јеж, јер има довољно хране.

Од птица које преко зиме остају у тундри треба споменути поларну сову. И она је бела као снег, са финим тамним шарама. Гнезди се у земљи или под земљом. Ту навику задржава чак и кад се нађе у зоолошком врту где има довољно дрвећа.

Крајем маја у тундри почиње да попушта зима. Снег се топи и крави и цела тундра претвара се у многобројна језера и мочваришта. Пола тундре је поплављено. Долази лето са дугим сунчаним данима. Температура се пење и до 20 степени. Сва природа оживи. Земљу покрије бујан покривач од траве и цвећа, камење обрасте влажном густом маховином и лишајевима разних боја: од плавозелене до плаве, жуте и наранџасте. Зазује бумбари, ројеви комараца и разних мушица. Птице запевају. Од птица треба да споменемо снежну коку сличну нашој алпској коки. Она има бело перје и црвени круг око очију, а за време парења понаша се као наши тетребови: изводи разне свадбене игре. Занимљива је и морска ласта, птица црвеног кљуна, дугачких танких крила и величанственог репа. Она се гнезди у тајги, а зиму проводи на другој страни света, чак на Антарктику, 36.000 километара далеко. Два пута годишње она превали тај дугачки пут. Ледени гњурац, пак, одликује се тиме што кратко време седи на јајима, а његови младунци већ другог дана по доласку на свет напуштају гнездо да би запливали са родитељима. Кад се уморе, попну се једноставно мајци на леђа. Од дивљих гусака у тундри живе две врсте: снежна гуска која је сва бела, само крила су јој црна, и канадска дивља гуска са црном пегом на врату. Далеко би нас одвело кад бисмо почели да набрајамо многобројне врсте дивљих патака, прутки, жалара, чигри, вивака, галебова и осталих птица које живе у мочварној тундри за време летњег периода.

У месецу априлу, док је тундра још под снегом, крећу из шумског појаса, далеко на југу, према тундри велики северни јелени, ирваси. Прво крећу на пут женке са једногодишњом телади, а нешто касније полазе за њима и мужјаци са великим роговима. Из дана у дан, без велике журбе, пасући уз пут сочну траву и маховину, они полако иду док негде у јуну не дођу на места где женке доносе на свет младунце. Чим млади мало ојачају, стада се истим праисторијским путевима враћају на југ, у појас шума, које ће им зими пружати заклон. Сада су мужјаци на челу, а неколико дана иза њих полазе женке са телићима. Стада ових ирваса које у Канади зову карибуима, а у Сибиру ирвасима, могу бити огромна. Само у Канади има их око 670.000 а на Аљасци 160.000. За њима иду индијански ловци и Ескими који их лове као дивљач. У северној Европи (Лапонији) и Сибиру има их и више, али ту су они питоме, домаће животиње које људи чак прежу мада их и ту има и дивљих и полудивљих.

Тако је природа населила и сурову и дивљу тајгу многобројним становницима.

КУДА ПЛИВА ВОДОПАД?

У унутрашњости Земље, као и на њеној површини, полако али непрестано догађају се промене које мењају лице наше планете.

Истражујући недовољно испитане рејоне Индијског океана, енглески научници су открили да је у зони Аденског залива температура воде неколико пута виша но у суседним областима. То потврђује хипотезу о тектонској активности у недрима Земље и о померању афричког континента као последице те активности. Научници су израчунали да се Африка, удаљава од Арабијског полуострва брзином од једног сантиметра годишње.

Нијагарски водопад, који се налази између језера Ири и Онтарио, такође „плива“. Утврђено је да се водопад помера узводно за један метар годишње. Од тренутка свог постанка Нијагарин водопад се померио узводно за десет километара. Израчунато је да ће се кроз 20 хиљада година водопад потпуно приближити језеру Ири и да ће га тада језеро „прогутати“.

КАО ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ

Од рођења до смрти памћење човека старог 70 година забележи 15 милијарди (цифра се пише са 18 нула) података. Односно, за годину дана региструје скоро 250.000 милијарди чињеница, што прелази капацитет садашњих електронских мозгова. Мада овај број изгледа немогућ, специјалисти тврде да се ствар једном научена никад потпуно не заборавља.

ПРЕРИЈА

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА

ОПАСНЕ БРЗИНЕ

БРЗИНА животиње која напада често је одлучујућа за исход борбе. О томе вам причају познати и искусни ловци.

Живи метеор

Иако мањи од лава, рањени пантер је много опаснији због своје смелости, жеље за осветом и хитрине. Један ловац који је доживео сусрет са рањеним пантером прича да је имао утисак да на њега лети огромна тениска лопта таквом брзином да чак није имао времена ни да притисне обарач своје пушке.

Други ловац у Трансвалу тражећи пантера ухваћеног у клопку који је одвукао и ступицу и ланце, умало сам није страдао и поред тога што је животиња била рањена и вукла велики терет.

☆

У ваздуху најбрже напада сиви соко. Један ловац из Калифорније са хронометром у руци, посматрајући како се сиви соко устремио на патка, измерио је брзину од 290 километара на час на раздаљини од 400 метара.

☆

Енглески писац Родон Малет, иначе искусан ловац на дивље звери, предлаже онима који желе да схвате којом брзином напада лав ово: вежите преко очију црну мараму а ваш пријатељ нека пође у аутомобилу „пуним гасом“, разуме се не на вас, и кад буде на даљини отприлике 100 метара скините мараму и покушајте да једним метком зауставите пројектил који је вама намењен. Видећете да је то немогуће.

Ови подаци показују само посечне брзине различитих животиња. Међутим, кад је раздражена, животиња може за неколико секунди да развије огромну брзину. Тако један ловац наводи случај леопарда који је раздаљину од 45 метара прешао за две секунде. Где би он стигао кад би овако трчао један сат!

☆

Оборен на земљу

Ево сада нечег што се тиче рефлекса ловаца. Добар стрелац, који очекује напад може да одговори и на овако муњевит напад. Само, то не значи да ће он увек бити и победник. Ловац Бленеј Персивал, приближавајући се с оружјем спремним за пуцањ, једном жбуну у коме се био сакрио смртно рањен лав, имао је тек толико времена да испали метак. „Сећам се само, причао је касније, да сам оборен на земљу страшним ударцем, после чега сам изгубио свест“. Кад је дошао к себи лав је непомично лежао поред њега, угинуо вероватно због претераног напора.

☆

Личи на локомотиву

Срећом за ловце, најтеже животиње су релативно споре. Ипак, то их не спречава да у случају опасности постигну велику брзину. Слон који бежи креће се брзином од око 25 километара на час. Што је опасност ближа и брзина његовог кретања је већа — може бити већа од 40 километара на час. Забележено је да и носорог кад је у опасности може да достигне брзину од 56 километара на час. Кад он тако јури, каже зоолог Стивенсон, главе спуштене, бучно дахћући, човек мора да се сети локомотиве!

Ловац по имену Максвел прича да га је напао горила чији су почетни скокови износили најмање 15 јарди (око 13,60 м) у секунди. „Осим тога — каже ловац Максвел — он би се кретао и брже да није пошао с терена који је закрчен многобројним жилама.

☆

Напад брз као муња

Али ови „лансирани пласци“ нису специјалност само сисара. Ову способност имају и животиње које су и знатно спорије; на пример змије. Међутим, и код њих, има изузетака. То је случај са чувеном афричком мамбом. Зоолог Фицимонс упоређује њену брзину приликом напада са хицем стреле. А. С. Питман додаје: „Њена брзина је толика да је чини скоро невидљивом за око . ., траг прашине који се диже и шуштање лишћа једино показују да је она прошла ...“ И кад се зна да ова црна змија убија такође брзо и без повода онда је јасно због чега се сматра најопаснијом животињом на свету.

Да ли сте знали?

Алеути су најмалобројнија нација у Руској Совјетској Федеративној Социјалистичкој Републици (скраћено РСФСР). Има их свега 421. Нешто више има **Јукагира** — 442 лица. Најбројнија нација у СССР после Руса су **Татари**, којих има 4 милиона.

Московски државни универзитет Ломоносова је најстарија висока школа у РСФСР. Основана је 1755. године.

„Центар Азије“ — такав текст је уписан у обелиску који се налази у главном граду Тувинске АССР Кизилу. Ова совјетска аутономна република лежи стварно у центру азијског континента, што можете проверити погледом на глобус.

Највиша тачка Руске низије налази се у Волинско-Подољској узвишици. Она се издиже само 472 м изнад површине мора.

Росток је највећа лука Немачке Демократске Републике. У 1964. години она је имала промет од 6,5 милиона тона

рибе. Предвиђа се да ће се до 1970. године промет повећати на 10,5 милиона тона. Лука истовремено може да прими 25 бродова са по 20.000 тона носивости. Лука располаже са 70 дизалица.

1. јануара 1965. године ПОЉСКА је имала 31. 339 хиљада становника од којих је 16.132 хиљаде жена и 15.207 хиљада мушкараца; ФРАНЦУСКА је тада имала 48.493 хиљаде становника, а ФИНСКА 4.598 хиљада становника.

У Пакистану се интензивно подиже нови главни град ове земље. Он ће се звати **Исламабад**, тј. „Град ислама“.

У Варшави се отпочело са изградњом подземне градоке железнице, метроа, која ће имати дужину од 18 км.

Пољска је почетком ове године имала 890 градова и насеља градског типа у којима живи 15,5 милиона становни-

ка, тј. скоро половина становништва Пољске. Само после 1950. године у овој земљи саграђено је 77 нових градова.

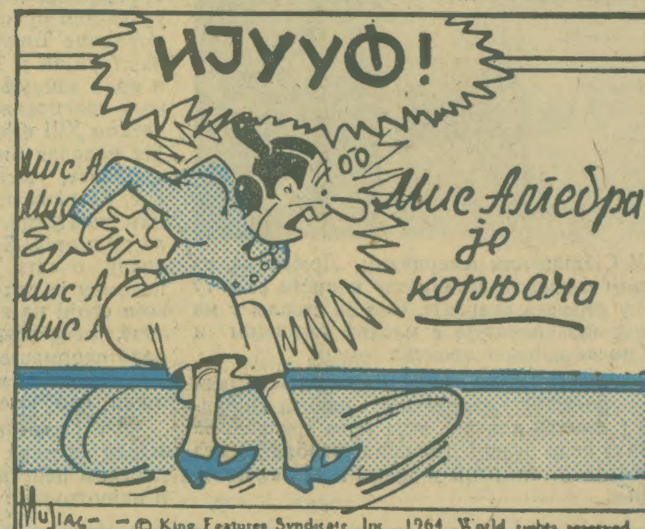

Мућље начело

Познато је да су и најмањи остаци хране довољни да намаме муве. Како мува открива та, често веома сасвим неупадљива места. Њена чула — како је утврдио базелски професор Р. Бисмен — нису нарочито осетљива. Реагују само из непосредне близине на мирисе, влагу и топлоту. Али, мува зато има изузетно јак „друштвени нагон“ који је упућује на место где су скупљени припадници њене врсте. У проналажењу свог „насушног хлеба“ мува се управља на челом: ради како други раде.

БАЧВА — ВИКЕНД

Ниједна права викенд кућица не би се могла купити за једанаест фунти колико стаје ова винска бачва у којој девет младих Енглескиња, модних цртачица из Ексетера, проводе свој недељни одмор.

— Унутра нам је угодно и топло — кажу оне — а добро је и то што нашу „викенд-кућицу“ можемо да откотрљамо где нам је воља, увек тамо одакле се пружа леп видик.

Светли капути

Саобраћајци у Единбургу, главном граду Шкотске и неким другим градовима Велике Британије, кад су на дужности, носе капуте који светле. Материја од које су начињени састоји се од танког слоја синтетичког каучука наранџасте боје прекривеног флуоресцентном масом. Јарка светлост чини саобраћајца видљивим издалека и дању и ноћу, чак и кад је густа магла.

Ова мера уведена је ради сигурности саобраћајца на улици, а и зато да би возачи аутомобила боље уочавали његове сигнале.

БРАДА — ЗНАК РАСПОЗНАВАЊА

Ученице једне средње школе у Енглеској биле су озлојеђене што је директор њиховим друговима дозволио битлс-фризуре. Али радост младића била је кратка, а љутина девојчица брзо испарила. Одобрење директорово било је везано за услов: ко пусти дугачку косу, мора да пусти и браду. Разлог: да би наставници могли да разликују мушкарце од девојчица.

У ПОТРАЗИ ЗА ДРЕВНИМ ПИСЦИМА

ТРОГИР је био познат још у античком свету. Основали су га грчки колонисти са Виса почетком четвртог века пре наше ере. Овај град је старији за читав низ векова од Задра и Сплита, Солуна, а од Дубровника готово за хиљаду година. По својој старини он је испред највећег броја италијанских градова на западној обали Јадранског мора, па и саме Хатрије по коме је оно названо. Овај древни старац на жалима нашег дивног Јадрана готово је прадед свих постојећих насеља која су на њима настала. Хеленски колонисти с острва Виса назвали су га Трогиром, што значи: предео где козе пасу. Становници трговачког хеленског насеља на илирском тлу размењивали су своје производе с илирским, и упорним продирањем у унутрашњост залеђине стварали погодно тле за трговину. Онај ко је дошао на мисао да ту оснује трговачко насеље, свакако да је добро познавао и прилике и широке могућности успешног трговања.

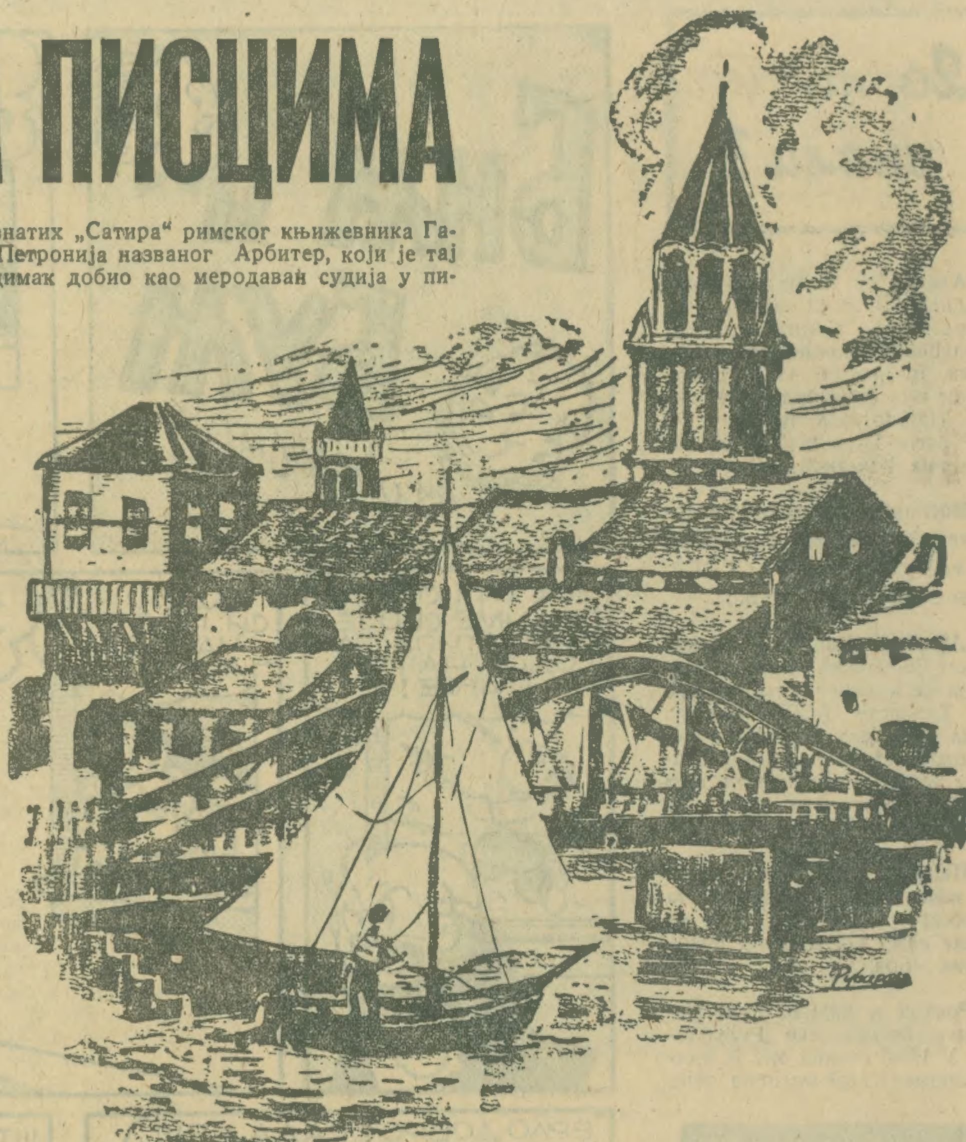
И тако су пролазили векови. Смењивали су се господари и царства, а Трогир је ипак сачувао извесну своју градску аутономију, све до почетка прошлог века. Током своје дуге и бурне историје често је из основе мењао састав својих житеља, док на крају није преовладало словенско, хрватско. Године 1553. забележено је: „Становници овога града живе по словенским обичајима. Истина, неки носе италијанско одело, али ти су ретки. Сви, додуше, знају италијански, али у својим кућама говоре једино хрватски јер им жене слабо разумеју италијански, а ако гдекоја и разуме, неће да говори друкчије већ својим матерњим језиком“.

У Трогиру су створена ванредна уметничка дела, нарочито грађевинска и вајарска. Трогирска саборна црква, чији је величанствени портал израдио велики неимар из народа Радован, представља непроцењиву уметничку вредност. Међутим, ово ванредно дело није усамљено. Цео Трогир је музеј пребогат споменицима из старих времена, јединствени град на обали нашег Јадрана.

Библиотеке његових угледних грађана одувек су биле богате старим рукописима, који су у посебне књиге преписивани ко зна када, и ко зна одакле. Још се и данас у Трогиру чувају преписи старих латинских писаца, у посебним зборницима (кодексима), настали уназад неколико векова, који су врло корисни, на пример, за успостављање тачности текстова великих латинских књижевника, рецимо Јувенала, чувеног римског сатиричара.

Пре три стотине година млади и учени Трогиранин Марин Статилео-Статилић проучавајући рукописне зборнике у библиотеци породице Ћипика, једне од најугледнијих и најстаријих у Трогиру, открио је необичан и врло занимљив рукопис. Породица Ћипико у трогирским аналима помиње се већ почетком XIII века. Један од њених најчувенијих чланова био је Кориолан (1423—1533), хуманист, уважени латински писац, археолог, оснивач првог „каштела“ од оних седам сплитских, који су данас бисер овог дела приморја. Кориолан је подигао и велелепну палату Ћипико у Трогиру, а његов потомак је српски књижевник Иво Ћипико, који стоји на крају ове старе и патрицијске лозе, посветивши себе и своје књижевно дело сиромашном далматинском народу, нарочито онима који су његовим прецима служили као кметови.

У тој чувеној палати Ћипико у Трогиру млади научник Статилић открио је у једном дебелом пергаментском рукопису најлепши и најпотпунији део из дотада само оскудно познатих „Сатира“ римског књижевника Гаја Петронија названог Арбитер, који је тај надимак добио као меродаван судија у питањима укуса. Тај се рукопис данас чува у Парискої народној библиотеци под именом „Трогирски кодекс“. Петроније је, како научници тврде, живео у време цара Нерона и због учешћа у једној завери, да би избегао мучење, сам је себи одузео живот — „У смрт је отишао као што је и живео. Сред сјајне гозбе дао је да му лекари пресеку вене. Играо се са смрћу: док су му певали лаке песмице, подвезао је вене испуштајући само повремено крв, па је најзад заспао да се више не пробуди...“

Иза себе је оставио рукопис назван „Сатире“ који се временом све више крњио тако да су од њега остали само поједини одломци, ипак толико уметнички снажни и убедљиви да је Петроније проглашен једним од највећих римских књижевника, сјајним сатиричарем и најбољим сликарем нарави у првом раздобљу римског царства.

Млади Статилић, који је свакако био врло учен и одличан зналац римске књижевности, у том старом пергаментском трогирском зборнику открио је најпотпунији и најцеловитији део Петронијевих „Сатира“ — чувену „Тrималхионову гозбу“ — опис раскошног и сулудог пировања скоројевића Тrималхиона, бившег роба који се као слободњак домогао огромног блага па га сад расипа у јелу и пићу да би показао своју моћ и величину.

Статилићево откриће овог Петронијевог одломка изазвало је у ученом европском свету у пуном смислу речи не само сензацију него и ванредно узбуђење, јер се показало да још постоје могућности откривања и изналажења древних античких књижевних текстова за које се сматрало да су заувек изгубљени. Тако се и Трогир одједном после дуге тишине, прочуо и прославио широм Европе. Сматрало се да ти древни градови на источној обали Јадрана можда још понегде у својим дотада непознатим библиотечким ризницама чувају драгоцене преписе давних античких писаца.

Статилић је објавио „Тrималхионову гозбу“ 1664. у Падови, а већ идуће године у Паризу. Нешто касније тај одломак је штампан у Амстердаму, средишту европске штампарске вештине, а на свим тим издањима било је означено: „Трогирски фрагмент“. После дужих расправа, у којима су учествовали најбољи зналци римске књижевности, поред њих и Дубровчанин Стјепан Градић, иначе учени члан разних италијанских академија и библиотекар огромне ватиканске (папине) библиотеке — потврдише да је овај текст „Тrималхионове гозбе“ саставни део Петронијевих „Сатира“ и да је млади и учени Статилић учинио ванредно значајно откриће у области познавања римске књижевности — „И нека је слава далматинском граду Трогиру што је у свом крилу сачувао дивно наслеђе римске прошлости“.

Отада се име Трогира све чешће помиње у научним радовима на западу. Он је постао град једне изузетне и необичне сензације, као неки путоказ ка откривању можда неких нових делова, слућених али давно изгубљених, античких књижевних текстова. Трогирски „случај“ улио је у то наду, јер није, говорило се: „све заувек изгубљено што до тада није пронађено“. Међутим баш тај „трогирски случај“, који је узбудио научни свет на западу, изазвао је и разне мистификације, измишљотине. Тако је Француз Нодо, 1693. у Амстердаму објавио, тобож, на основу неких рукописа пронађених у Београду (!) потпуни текст овог славног Петронијевог романа. Али, осим онога што је пронађено у Трогиру, до данас више ништа друго није нађено.

АТОМСКА ЕНЕРГИЈА У ШУМАРСТВУ

У парковима, на зеленим површинама или у шумама посматрамо и уживамо у изгледу разног дрвећа, жбунова и грмоликих засада не знајући да је врло тешко за све то дрвеће и шибље (нарочито за оно зимзелено) произвести ожиљене резнице а стара стабла и грмове обновити младим. Често је потребно много труда и времена, држање резница у песку и у финој измаглици од воде, па да се нека од њих ожили и буде способна за сађење.

У Сједињеним Америчким Државама, на једном шумском газдинству користи се у ту сврху атомска енергија. Она се ставља у мале цевчице, повезује с младом резницом и ова после кратког времена ожили.

На слици (десно) налази се ожиљена резница украсног зимзеленог шибља Вибурнум („снежна лопта“), која је за три недеље добила лепо развијен корен способан да младу резницу исхрани у првим данима после садње.

АЛИ БАБА И ЧЕТРДЕСЕТ РАЗБОЈНИКА

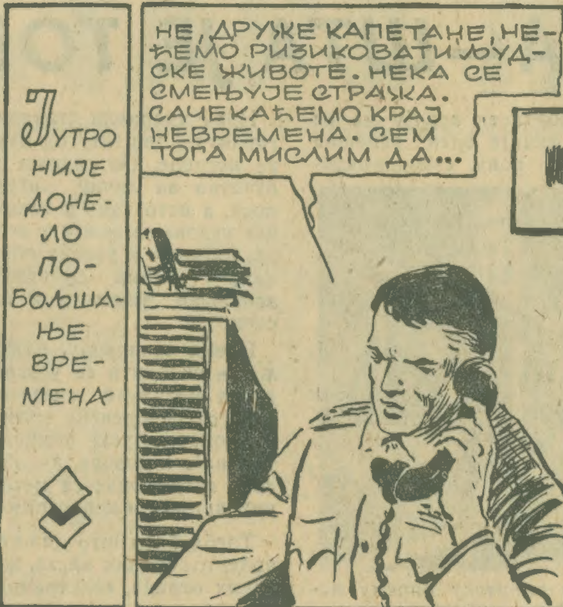
УНИВЕРЗАЛНИ КУВАР

Несумњиво јединствена библиотека на свету — 1600 књига са куварским рецептима разних народа — припадала је лорду Вестерберију и недавно је, после његове смрти, продата у Лондону.

Књиге су штампане на 30 разних језика и садрже тајне не само о справљању јела у цивилизованом свету већ и начине на које примитивни народи припремају себи храну. Библиотека даје и преглед развоја гастрономије током векова. У збирци се налази и најстарији штампани „кувар“ који је некад био својина црквеног великодостојника Ватикана монсињера Платина. Издат је у Венецији 1475. године под називом De Hanesta Voluplate (О пристојном сладокуству).

Ђ. ЛОБАЧЕВ

ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА

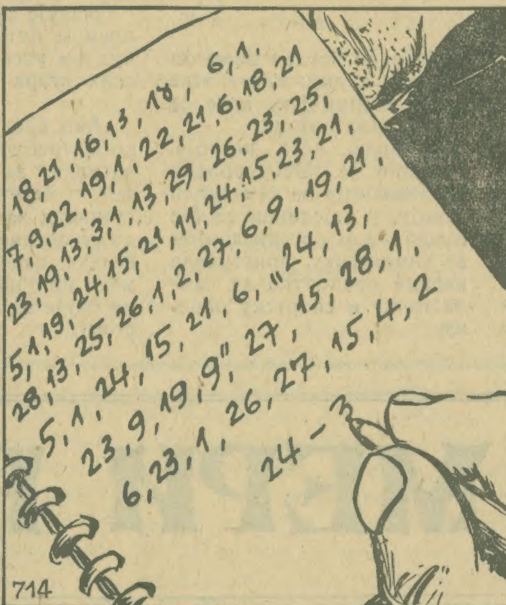

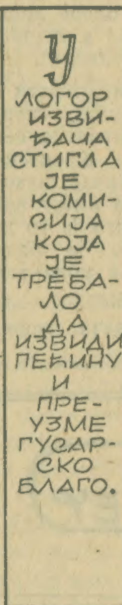

Питања:

5. Шта пише у радиограму за „Сирену"?

6. А шта у радиограму за шефа?

КАКО СЕ КАМИЛА БРАНИ

Ако случајно почнете да задиркујете камилу, било у слободи било у зоолошком врту, немојте се изненадити ако вас заспе читавим пљуском пљувачке. Камила пљује кроз зубе са невероватном тачношћу и то на доста велику даљину.

ИЗ ИСТОРИЈЕ ПРВЕНСТВА СВЕТА У ШАХУ

ШТАЈНИЦ И ЦУКЕРТОРТ

ЗВАНИЧНО историја појединачног првенства света у шаху почела је 11. јануара 1886. године у Њујорку. Тога дана у 14 часова у Петој авенији број 80 за шаховском таблом легендарног Пола Морфија нашли су се Виљем Штајниц и Јохан Херман Цукерторт у борби за титулу најбољег играча света на 64 поља. Цукерторт је, као бели, повукао даминог пешака за два поља и убрзо су гледаоци могли, захваљујући демонстрационој табли први пут несметано да прате ток партије која је у шаховској теорији забележена као Словенска одбрана.

Да би дошло до одржавања овог меча требало је да протекне доста времена док су његови учесници стасали за велике шаховске подвиге и начинили споразум да у Америци реше питање најбољег играча света у шаху. Њихови развојни путеви имају доста сличности: код обојице љубав према шаху била је јача од животног позива, ова игра испуњавала је садржину њиховог живота.

Виљем Штајниц (12. мај 1836. у Прагу — 12. август 1900. у Њујорку) је још као ученик научио да игра шах. Озбиљније почиње да се бави шахом после преласка из Прага у Беч где је студирао на политехничком факултету. Његов шаховски таленат ту брзо долази до израза и он се брзо пробија у круг најбољих. На првенству клуба 1861. године заузео је прво место са резултатом који задивљује: 30 поена из 31 партије. Наредне године на Другом лондонском међународном турниру заузима шесто место. Приказана игра и пласман на турниру повољно су оцењени па Штајниц решава да остане у Лондону и живи као професионални шаховски мајстор. Ту он, у низу мечева, односи победе над познатим шаховским именима као што су: Блекберн, Дикон, Грин. Када је 1866. године победио у мечу Андерсена са 8:6 без ремија многи су били склони да му признају светски примат. Победе на турнирима у Даблину 1865. и Лондону 1866. године само су увеличале ниску успеха. Штајниц и даље учествује на шаховским такмичењима и 1872. године побеђује у мечу свог будућег ривала Цукерторта са 7:1 уз 4 ремија. На турниру у Бечу 1882. године поделио је прво место са Винавером, а следеће године у Лондону заузео је друго место на турниру са читава три поена мање иза победника Цукерторта. Одмах затим Штајниц се са породицом пресељава у Њујорк и 1888. године добија америчко држављанство. Ту он издаје шаховски часопис и припрема се за велики меч.

Његов ривал Јохан Херман Цукерторт (7. септембар 1842. у Лублину — 20. јуна 1888. године у Лондону) упознао се са шахом као ученик 1858. године у Братислави. Као студент медицине, три године доцније, приступио је месном шаховском клубу и убрзо је на ранг-листи заузимао друго место — одмах после свога учитеља Андерсена. Са њим је Цукерторт одиграо безброј тренинг-партија и пошто се осведочио у своје шаховско знање решио је да напусти лекарски позив. Постао је уредник једног шаховског часописа и стални гост шаховских турнира. У потрази за зарадом као професионални шаховски мајстор нашао је пребивалиште у Лондону 1872. године. Ту је он имао први меч са Штајницом који се неуспешно завршио. Листа његових најуспешнијих шаховских достигнућа је следећа: Лајпциг 1877 — 3, Париз 1878 — 1, Берлин, 1881 — 2, Беч 1882 — 4—5, док је у мечевима победио Розентала. 1880, са 7:1 уз 11 ремија и Блекберна 1881 са 7:2 уз 5 ремија. Победа на турниру у Паризу 1878. године, који је приређен поводом велике изложбе, испред Андерсена, Блекберна, Винавера и других заостаје само за његовим тријумфом 1883. године у Лондону. Резултат турнира: Цукерторт 22, Штајниц 19, Блекберн 16,5, Чигорин 16... Три поена испред Штајница била су довољна квалификација за меч за првенство света. Мада је Цукерторт последње три партије изгубио његова предност је била недостижна, а победа убедљива и без приговора. На том турниру он је победио Блекберна у комбинацији дугој 8 потеза која је оцењена као бисер шаховске романтике. Штајниц је завршетак те партије оценио као

један од најлепших, а може бити и најлепши који је икада искомпонован на шаховској табли.

Цукерторт је био радо виђен гост у друштву. Увек елегантан, пријатног изгледа, са обавезном брадом, као и Штајниц, пленио је присутне оштрином духа, широким културним образовањем и знањем језика. Говорио је: пољски, немачки, енглески, француски, италијански, шпански, руски, латински, старогрчки. Био је познат као писац шаховских уџбеника, а од 1879. године покренуо је шаховски часопис „Чес мансли" који је убрзо стекао велику популарност. Године 1876. поставио је светски рекорд у игри наслепо играјући у Лондону једновремено на 16 табли. Тако је потукао рекорд Морфија из 1858. године који је постављен на 8 табли.

Са таквим резултатима Цукерторт је био достојан противник Штајницу и шаховски свет је био једнодушан да питање првака треба да реши меч између њих. Али на то је требало чекати све до 1886. године јер није могао да се постигне споразум о условима меча и месту његовог одигравања. Штајниц је предлагао Њујорк, а Цукерторт Лондон. Тек током 1885. године прецизирани су услови меча, термин и место одигравања. Према условима победник меча постаје онај играч који први постигне 10 победа при чему се ремији не рачунају. Ако стање меча буде 9:9 меч се прекида и питање првака света и даље остаје отворено. Сматрало се да питање победника не би требало да реши само једна партија. Време размишљања је одређено на 30 потеза за прва два сата, а за сваки даљи сат игре играчи су били дужни да повуку још по 15 потеза. Цукерторту је на име трошкова пута преко океана и боравка исплаћено 750 долара, док је у наградни фонд ушла сума од 4.000 долара. Та сума је формирана на тај начин што су симпатизери Штајница и Цукерторта уплатили по 2.000 долара, али са правом учешћа у раздеоби са победником меча у сразмери 3:1.

Када је меч у Њујорку почео сви су у Цукерторту гледали првог шампиона света у шаху. Од 11. до 20. јануара 1886. године одиграно је пет партија. Резултат од 4:1 за Цукерторта био је убедљив, али је то представљало све што је већ изнемогли претендент могао да учини. Један савременик овако је видео играче за шаховском таблом: „И Штајниц и Цукерторт су средњег раста, први је снажан, проћелав, живих очију и црвенкастосмеђе браде, а други је слабуњав, бледа лица са пуном и кратком брадом. На лицу Цукерторта опажају се трагови тешког духовног рада. Очи су му, док размишља о следећем потезу, као застрте неким велом..."

Следећа серија партија играна је од 3. до 10. фебруара у Сент Луису. Штајниц је прве две партије добио, затим једну ремизирао да би наредном победом изједначио резултат меча на 4:4 уз 1 реми. Последња серија партија играла се у Њу Орлеансу од 26. фебруара до 29. марта 1886. године. Штајниц је добио шест партија, једну изгубио, док су се четири завршиле нерешено. Цукерторт је, депримиран због пораза, последњу партију играо врло слабо. Штајниц је ношен жељом да у тој двадесетој партији, освоји титулу првака заиграо оштри гамбит који нико осим њега није играо. „Штајницов гамбит", како је у теорији забележено то отварање, као да је изненадило Цукерторта па је у осамнаестом потезу потписао предају.

Пораз од 10:5 уз 5 ремија тешко је погодио осетљивог Цукерторта и његово нежно здравствено стање. Следили су порази на шаховском пољу и после две године њега више није било међу живима.

ДА СЕ ИЗБЕГНЕ НЕСРЕЋА

Несреће при раду у машинским погонима не би у многим случајевима имале тешке последице кад би се жртви хитно притекло у помоћ. Рука коју је захватио точак не би била изгубљена. За такве случајеве, кад машину треба намах зауставити, амерички проналазач Вилијем Дерш конструисао је помоћни апарат односно микрофон који се поставља у висини уста радника. Довољно је да он изговори једну једину реч: „Стани", „упомоћ", „престани", „зауставити" или „искључити" — и машина се сама од себе заустави.

*

Загревање станова — проблем

Загревање станова зими велики је проблем готово у свим земљама са промењивом климом. Свуда се тражи најповољније решење.

У Француској, на пример, треба да буде примењен систем загревања топлим ваздухом по узору на инсталације недавно откривене у Кадилаку на Гарони (Жиронда). Стручњаци кажу да су топлотне инсталације као што су биле римске много повољније од неких савремених.

У Америци је већ у знатној мери уведено загревање станова топлотом која избија из зидова односно тапета којима су они обложени. Тапете су прошаране електричном жицом и дају уједначену топлоту. Висина температуре може да се подешава по вољи.

*

Маска за мале болеснике

Маска за анестезију која се у Америци употребљава за децу потпуно је налик на шлем међупланетарног путника. Откако је уведена ова новина мали болесници радо пристају да им се она стави на лице.

*

У интересу науке

„Жан Шарко" први француски океанографски пароброд за научна истраживања биће потпуно изолован од звука. Разлог: да се не би узнемиравали примерци водене фауне који буду уловљени и чувани у броду ради проучавања.

НИШТА НОВО ПОД СУНЦЕМ

Почетком овог века први пут су биле примењене ињекције у вене и на њих су тадашњи лекари били веома поносни. Међутим, тада је већ било утврђено да то није ништа ново.

У једном медицинском делу Мишела Етмилера, које је штампано 1691. године, у Амстердаму, стоји дословно ово: „Од пре извесног времена пронађен је нов начин да се унесе лек у човечје тело и да се убаци непосредно у вене, што се зове инфузија. Енглези су били први — каже исти аутор — који су практиковали ову хирургију, а верује се да је то проналазак Ворена, чувеног професора Оксфордског универзитета и члана Краљевског ученог друштва".

☆

ТАМПОНИ ЗА ДЕЦУ

Однедавно се у француским апотекама могу набавити тампони натопљени веома ефикасним средством за дезинфекцију огреботина и мањих рана које не пече и због чега га се деца не плаше. Сваки тампон налази се у посебној кесици и стога је погодан за путовања и годишње одморе, кад при руци нема алкохола или вате.

Статистика цвећа

Према последњим статистичким подацима у Кувајту, у Персијском заливу, има 207.451 дрво, 45.245 изданака (младица), 110.049 квадратних метара живице, 470.042 квадратних метара травњака и 124.175 квадратних метара засејаних цвећем. За Кувајт су ови подаци од великог значаја с обзиром да је у овој земљи вода ређа од петролеја и да одржавање једног дрвета стаје до 15 франака француских годишње.

☆

КО ЈЕ ТЕЖИ?

Водена бува, тешка свега 2 милиграма, живи релативно кратко али за једну сезону биомаса водене буве — потомство једне женке — изнесе „солидну количину" од 132 килограма.

Женка комарца положи толико јаја да за годину дана општа биомаса њених ларви изнесе 30 килограма.

За сто година један пар слонова да потомство чија укупна тежина износи 1.500 тона. На први поглед то изгледа много. Међутим, општа биомаса потомства једног пара мишева изнесе за три године 976 тона. А за сто година?

☆

ПРОТОН У БЕЛОМ МАНТИЛУ

Доктор Ларс Лексел, професор неурохирургије на универзитету у Стокхолму, почео је да врши операције на мозгу без употребе инструмената. Улогу скалпела, помоћу којих се обично одстрањују повређене ћелије мозга, преузео је на себе протонски зрак. Извор зрачења је атомски акцелератор.

СТАНДАРДИЗАЦИЈА — ШТА ЈЕ ТО?

Добри певачи почели су да напуштају Бечку оперу. Недавно је то учинила и певачица Леони Ризанек прешавши у једну америчку оперску кућу. Свој поступак објаснила је тиме — што не жели да напреже глас певајући у Бечкој опери чији оркестар не одговара међународном стандарду. Управник ове опере Херберт Карајан не придржава се међународне стандардизације за дијапазон оркестра ни препорука ИСО (Међународне организације за стандардизацију), јер би требало да замени скоро све инструменте што би представљало тешкоће техничке природе, а филхармонијски оркестар Бечке опере лишило „искричавог и неупоредивог блеска тонова".

У ствари, виолинисти овог оркестра имају специјалне виолине знатно веће фреквенце од фреквенце међународне скале; кларинети и флауте имају веће отворе него што је то уобичајено. Тако је бечко „ц" за читавих пола тона више од нормалног „ц". Због тога певачи морају да форсирају своје гласове, а како то није довољан услов за постизање славе, они једноставно напуштају „нестандардну" оперу.

☆

На први поглед може да изгледа чудно: какве везе имају Олимпијске игре са стандардизацијом?

Па ипак, веза постоји. Недавно је Међународна организација за стандардизацију, у заједници са Међународном организацијом за гимнастику, приступила изради препорука за гимнастичку и спортску опрему.

Спортисти верују да ће ова акција бити успешна јер су нову, стандардизовану спортску опрему испробали на тренинзима.

Очекује се да ће овом опремом бити задовољни и будући учесници Олимпијских игара у Мексику.

☆

„Ако вам баш није преко потребно, не излазите на улицу за време непогоде" — саветује амерички стандард за муње. Шансе да се погине од муње нису велике, али ипак, није нимало пријатно бити за време олује на отвореном простору.

Нови амерички стандард гарантује заштиту од овакве несреће. Он садржи упутство за личну сигурност, а исто тако и техничке услове за заштиту зграда, имовине и разних објеката у којима се чувају запаљиве течности и гасови.

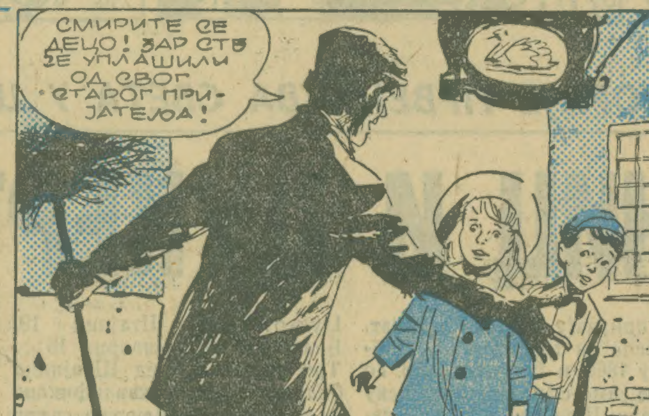
Према стандарду, најбоље је склонити се у зграде са металним скелетом које су снабдевене громобраном, у уске улице, и трамваје и возове, аутобусе и аутомобиле са металним кровом и каросеријом.

Треба бити што даље од воде, отворених места, жичаних ограда, електричних водова, железничких шина, усамљеног дрвећа. Ако сте се у моменту почетка непогоде затекли на врху брда, постарајте се да што брже сиђете у подножје, иначе можете да постанете одлична мета. Такође избегавајте ниске зграде, амбаре, шаторе, аутобусе и аутомобиле који немају металне кровове — они не штите од муње.

Као што видите, чак ни у олују не идите без стандарда.

WALT DISNEY МЕРИ ПОПИНС

ИСПИТИВАЊА ЦРВЕНОГ МОРА

Од пре неколико година научни институти Велике Британије, САД и Западне Немачке проучавају воду Црвеног мора. За последњу експедицију све три државе дале су по један брод.

На десет степени од екватора, у зони која се испитује, морска вода имала је топлоту од само 13 степени Целзијусових, док је нормална температура морске воде била 22 и 23 степена. Слично је стање на обалама Сомалије и у Аденском заливу.

Међутим, у истој зони где је на површини мора вода хладнија, већ на 200 метара дубине њена температура износила је 22 степена, а мало дубље и 26 степени. На велико чуђење истраживача, што се ишло више у дубину температура је била све већа.

☆

ДА БРЖЕ ПЛИВА

У пливачком базену Оазис у Лондону олимпијска првакиња Анита Лонсбороу приказала је нов систем за постизање веће брзине у води. Крилца, причвршћена на зглобу руке која се отварају и склапају као код птица, омогућавају да се у пливању повећа брзина за 25 одсто.

☆

ОД ЛЕТЊЕГ У ЗИМСКИ

За мање од једног часа летњи базен за купање може се претворити у базен за сва годишња доба, и то само захваљујући једној куполи од специјалне незапаљиве масе која се надувава. С обзиром да је материјал од које је купола направљена растегљив, може се прилагодити сваком облику базена. Купола је отпорна и на најјачи ветар, а практично не захтева никакво одржавање. Зими, специјалан уређај са топлим ваздухом одржава у базену жељену температуру.

☆

Несаломљиво стакло

Циришки недељни лист „Велтвохе" објавио је вест о занимљивом експерименту са несаломљивим стаклом. У лабораторији су од овог стакла израдили једну чашицу за ракију. Затим су се инжењери испели на 12. спрат једне зграде и одозго бацили чашицу на челичну плочу која се налазила у дворишту. Чашица се није разбила.

☆

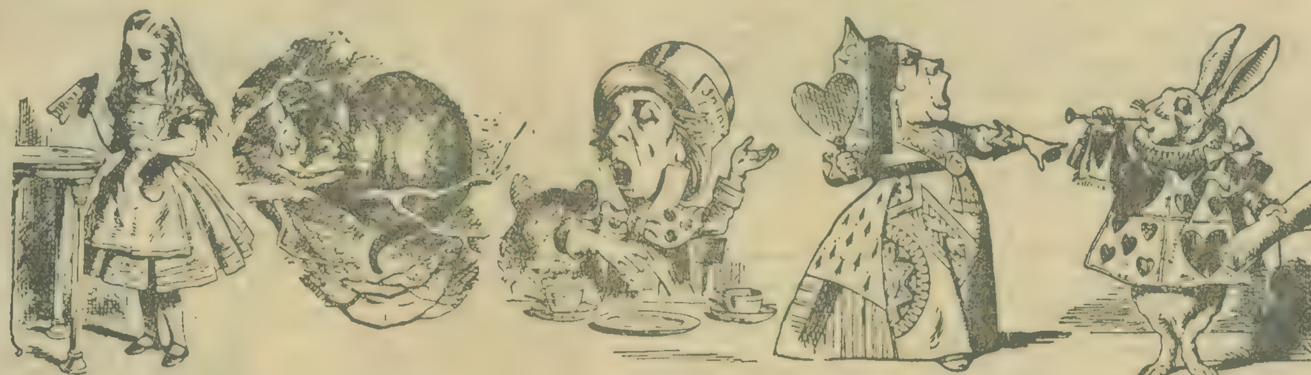
ГУШТЕР КОЈИ ТРЧИ ПО ВОДИ

Базилск, једна врста гуштера која живи у Јужној Америци, може да трчи преко воде на својим задњим ногама. Када је у великој журби овај гуштер може да пређе и до 400 метара.

ЛУИС КЕРОЛ

СТАРЕ ЛЕДИ КОПЉА ЛОМЕ

СВЕТ ЛУИСА КЕРОЛА: АЛИСА, ЧЕШИРСКА МАЧКА, ЛУДИ ШЕШИРЏИЈА, ЦРВЕНА КРАЉИЦА, БЕЛИ ЗЕЦ.

ЗАМИСЛИТЕ уважене енглеске леди од којих је најмлађа давно превалила седамдесету годину. Замислите те исте леди, али не како у тишини сеоских кућица плету бесконачно дугачке вунене шалове већ како на некој арени, као праве амазонке, ломе копља за част својих давно преминулих мајки. Признаћете да је за ову слику потребно много више маште јер се она може упоредити само с неким од призора који је угледала Алиса када је доспела у земљу чуда.

Алисе се нисмо сетили случајно. Јер, она је у ствари кривац за битку коју воде уважене енглеске леди. Да будемо разумљивији. Ове године навршава се сто година откако је угледала свет чувена књига Луиса Керола „Алиса у земљи чуда". И ево већ читав век овај симбол дечје маште одушевљава милионе малих читалаца у свим крајевима света.

Као узор за Алису, Керолу је послужила Алиса Лидел, кћерка декана чувеног колеџа у Оксфорду. Њено „ауторско" право потврђују сви печати историје и никоме не пада на памет да јој га оспорава. Међутим, сасвим је обрнут случај с девојчицом која је послужила као модел Џону Тенијелу, сликару и првом илустратору Керолове књиге који је створио лик дугокосе девојчице с кадифеном машном.

Сад сигурно наслућујете око чега ломе копља седокосе енглеске леди: свака од њих тврди да је сликар Џон Тенијел био инспирисан баш њеном мајком и да је у лику његове Алисе сачуван њен љупки израз. Разуме се да смо копља споменули само због красноречивости. Седокосе баке боре се другим оружјем: писмима пожутелим од времена, избледелим фотографијама, породичним успоменама, међу којима се као најјачи докази сматрају коврџице плаве косе везане свиленим концем.

И као у сваком турниру, и овде постоје фаворити. Да их представимо читаоцима.

Први фаворит је Нора Лемон Тревор. Она има 83 године и живи у дому за остареле племиће у Лингфилду.

— У нашој породици нико никад није сумњао да је баш моја мајка послужила као модел Тенијеловој Алиси — прича она. — Мој деда Марк Лемон био је први уредник познатог сатиричног часописа „Панч" и близак уметников пријатељ. Тенијел је често боравио у дединој кући. Ту је и израдио неколико скица када је моја мајка имала 8 или 9 година. Имала је дивну дугачку косу, зачешљану уназад и прихваћену сомотском машном баш као Алиса. Сличност је поражавајућа. Када је изишло прво издање књиге, Тенијел је један примерак са својеручним потписом послао мојој мајци уз захвалност за помоћ коју му је указала. Мене просто чуди како поједини људи имају смелости да износе неке своје претензије.

Међу онима који „имају смелости" налази се удовица једног лекара, седамдесетогодишња Џојс Хол из Челсија. Она је фаворит број 2.

— Извините — каже она — али Тенијелова Алиса је моја мајка Мери Ејлитон Бедкок. Године 1864, Керол је угледао фотографију моје мајке изложену у радњи једног фотографа на Рипону. Одмах је ту фотографију послао Тенијелу и она је послужила као узор за илустрације у Кероловој књизи. Ја имам сачувано писмо једног нашег старог познаника који нам је писао да му је једна Керолова рођака потврдила читаву ову историју. Кад сам дознала да неко оспорава право моје мајке била сам просто потресена. Јер досад се нико није усудио ни да писне ишта против!

И тако се двобој наставља. Ломе се копља, из породичних шатула извлаче се карте и писма, давно избледеле локне и машнице. Они који прате ову борбу седокосих Енглескиња за „част својих мајки" и сами почињу да се осећају некако чудно, као да су залутали у земљу Алисиних чуда.

Која је од њих у праву, на чијој ће страни бити победа у овом необичном турниру? Када су се са овим питањем обратили највећем познаваоцу Кероловог књижевног стваралаштва, Роџеру Грину, он је изјавио да победника нема и да га не може ни бити.

— Алисин лик који је створио Тенијел — каже он — у ствари је стилизован портрет девојчице тог времена. Све оне носиле су дуге косе и све су их везивале сомотским машнама. Сам сликар говорио је Керолу да му за Алису није потребан жив модел. У Хантингдонској библиотеци у Сједињеним Америчким Државама чува се Керолово писмо у којем је црно на белом речено: „Мистер Тенијел једини је међу свим сликарима који су цртали за мене који је категорички одбијао да се користи моделима".

И поред овог сведочанства из прве руке седокосе старице и даље упорно покушавају да докажу како Тенијелова Алиса има лик баш њихових мајки. И донекле је свака од њих у праву јер нема Енглескиње која у Алиси не би препознала своју мајку или баку, па донекле: саму себе.

Да додамо само још нешто. Керолова књига „Алиса у земљи чуда" преведена је на 40 језика. И сваки народ замишља Алису као своје девојчице. У афричким земљама, где је ова дечја књига готово исто толико популарна као у Енглеској, Алиса је представљена као мала црнкиња.

ЧУДАН КЛУБ

У Лондону постоји необично удружење: клуб заборављених родитеља. Чланови су углавном родитељи чија су деца удата и ожењена. Клуб води рачуна о рођењу деце, венчању и другим значајним датумима породичног живота. У те дане од новца чланарине шаљу се „заборављенима" цвеће и честитке. Најжалосније у свему је то што је за кратко време клубу приступило 2000 особа.

ВИКЕНД-РУБРИКА

Аутомобилске несреће дешавају се свакодневно, а нарочито за време излета. То је искористио један француски лист: увео је сталну рубрику за возаче аутомобила. Наслов: „Вештина преживети викенд".

ВЕДРЕ БОЈЕ И БОЛЕСНИЦИ

У болници у Гинсвилу, Флорида, психолози су четири године проучавали да ли боја одеће медицинских сестара има неког утицаја на расположење болесника. Закључили су да их ведре боје разгаљују, повећавају апетит и помажу оздрављење. Нарочито деца показују већу наклоност према неговатељици која на себи има хаљину пријатне светле боје и од ње радо примају и лекове и храну.

ЈЕДАН РЕКОРД

Од многобројних знаменитости Париза у 1964. години Ајфелова кула постигла је рекорд: 2,430.000 лица испело се на њен врх. Лувр је забележио 1,700.000 посетилаца, Арк д' триомф 1,400.000. За њима, по броју посетилаца, долазе Сент-Шапел, Нотрдам и други.

Храбри Француз

Француз Себастијан Ленорман из Монпељеа спада међу прве падобранце у историји. Како је забележио један стари хроничар, храбри Француз се 1783. године усудио да држећи два огромна кишобрана скочи са врха једног високог дрвета и да потпуно неозлеђен стигне на земљу.

Метро-Бастиља

Многобројна стара врата која су водила у подземну железницу Париза још 1900. године налазе се данас у музејима целога света. Пре извесног времена отпремљен је у Канаду и један вагон подземне железнице који је у Паризу био у саобраћају 50 година и превезао 50 милиона путника. У Монтреалу преуређен је у бар и зове се „Метро-Бастиља". У њему се, наравно, служе искључиво француски специјалитети.

300 АТОМСКИХ ЕКСПЛОЗИЈА ЗА НОВИ ПАНАМСКИ КАНАЛ

САДАШЊИ Панамски канал је претесан и недовољно дубок за велике прекоокеанске бродове. Више од 300 модерних бродова који су недавно изграђени или који се довршавају насукали би се у Панамском каналу.

Нови канал постао је насушна потреба западне хемисфере. У току више стотина подземних нуклеарних експлозија извршених од 1961. године до данас амерички стручњаци су утврдили да се, без обзира на састав тла, експлозијом може добити кратер жељене дубине, дужине и ширине са грешкама од највише 20 одсто. Уколико се тачно познаје природа стена, те грешке не могу бити веће од седам одсто.

Оваква искуства су навела америчке стручњаке да најозбиљније узму у обзир могућност нуклеарног прокопавања новог Панамског канала. Председник америчке комисије за атомску енергију Глен Сиборг изјавио је четвртог марта прошле године пред Конгресом да ће САД 1969. године бити способне да помоћу нуклеарних експлозија прокопају нови Панамски канал. Само месец дана касније склопљен је између САД и Колумбије уговор о проучавању пројекта прокопавања канала кроз ту земљу помоћу нуклеарних експлозива. Међутим, такав канал би био дуг 164 километра и стога доста скуп. Много би повољније било прокопати нов канал на линији Сасарди—Морти у Панами. Његова дужина би износила свега 74 километра. Ова могућност је под знаком питања због затегнутих односа између САД и Панаме.

За прокопавање канала Сасарди—Морти била би потребна експлозија 300 нуклеарних набоја са укупном снагом од 170 магатона. За постављање атомског експлозива потребно је ископати 300 рупа пречника 90 до 135 сантиметара и дубоких 200 до 700 метара.

ДАНАС ЈЕ ПАНАМСКИ КАНАЛ ТЕСАН

МАКЕТА О ИЗГЛЕДУ НОВОГ КАНАЛА У ТОКУ НУКЛЕАРНОГ ПРОКОПАВАЊА

Предвиђа се да буде 14 серија експлозија од којих би свака прокопала деоницу канала дугу један и по до 10 километара. У највишем пределу трасе биће местимично потребно дејствовати нуклеарним експлозивима од 35 мегатона. На том месту би се канал пробијао кроз клисуру са странама високим 400 метара, а клисура би достигла дубину од 60 метара испод нивоа мора. Дебљина стене коју треба разорити износи 500 до 700 метара изнад морског нивоа а ширина канала при врху би на том месту износила 1.300 метара.

Амерички стручњаци се слажу да би требало употребити термонуклеарне а не фисионе експлозије. Прокопани канал би био просечно широк 330 метара и дубок 20 метара.

Са употребом нуклеарног експлозива прокопавање канала би трајало 10 до 12 година.

Прокопавање новог канала који би спајао Атлантски и Тихи океан представљало би највећи грађевински подухват у историји човечанства.

СТРОГО ПОВЕРЉИВО

Први помен о шифрованој преписци односи се на време када су постојале древне грчке државе. Сачувано је предање да је спартански војсковођа Лисандер, који се с војском налазио далеко од отаџбине добио поруку коју његови противници нису могли да одгонетну. Шифром се служио и Јулије Цезар, позната су његова шифрована писма која је упућивао Цицерону.

ВЕРОВАТНО и не слутите да свакодневно имате посла са шифрама и криптограмима. Јер, ова постојећа писма нису ништа друго до предавање мисли условним знацима које може да разуме само онај ко зна „кључ" то јест правила читања слова и слогова.

У првим епохама писмености људи се, да би сачували тајну неке поруке, нису мучили измишљањем шифри. Писменост је била привилегија малобројних и заправо сва писмена саопштења била су тајна. Први помен о шифрованој преписци односи се на време кад су постојале древне грчке државе. Сачувано је предање да је спартански војсковођа Лисандер, који се с војском налазио далеко од отаџбине, добио поруку коју његови противници нису могли да одгонетну. Скоротеча из Спарте донео је кожни појас по коме су била разбацана слова заклетве богу путника и лопова — Хермесу. Провукавши један појас кроз отвор на свом жезлу, Лисандер је остатак обавио око палице и — слова су се сјединила у речи. Војсковођа је из писма сазнао о издаји савезника. Променио је ратни план и победио непријатеља.

Староримски аутори тврде да се шифром служио и Јулије Цезар. Док је боравио у Галији он се дописивао са Цицероном. У својим писмима свако слово отвореног текста замењивао је словом које после првог у редоследу абецеде долази тек на четврто место.

Нарочитим кодом служили су се у службеној преписци посланици Венеције и папске курије. Први такав кȍд налагао је венецијанском посланику да у депешама означава дужда само словом „Ј", мађарског краља словом „П", а римског папу „По".

У време верских ратова у Француској заповедник краљевске војске принц Конде опседао је главно упориште хугенота град Релмонт. Опсађени су се упорно бранили. И једном, кад је Конде обилазио своје чете, био је ухваћен неки човек код кога је нађен низ стихова толико необично сложених да су морали изазвати подозрење. Недалеко од опседнутог града живео је математичар Антоан Росињол. Обратили су се њему и Росињол је одгонетнуо поруке. Наиме, помоћу стихова била је исписана порука заповедника опсађеног града Релмонта, упућена хугенотима у Монтобану, да му је муниција на измаку. Принц Конде послао је натраг у Релмонт дешифровану поруку. Тврђава је капитулирала.

За време Луја XIV интересовање за шифре постало је права мора. Лакомислени ветрогоња официр де Роан због те моде изгубио је живот. Овај потомак славне породице де Роанових створио је сам себи међу својим пријатељима по чаши славу човека који може да одгонетне сваку шифру. Француска контрашпијунажа посумњала је да он намерава да градић Кијлебуф преда Холанђанима. Де Роана су ухапсили. У Бастиљи је де Роан добио од својих пријатеља кошуљу на чијим су рукавима они исписали шифровану поруку уверени да ће је без по муке одгонетнути. Другови су обавештавали де Роана да се његов ађутант на саслушањима није избрбљао а да других доказа против њега нема. Хвалисавац није био дорастао ни најједноставнијој шифри и то је платио главом: све је признао и отишао на губилиште.

После Наполеоновог пада руски цар Александар I рекао је једном француском маршалу Макдоналду: „Разуме се да је нама много помогло то што смо веома често знали намере вашег императора, и то из његових сопствених наредби. Ухватили смо многе његове депеше". Макдоналд је ожалошћено приметио да је „вероватно неко издао кључ шифре". Александар је на то додао: „Ни говора. Моји официри сами су дешифровали депеше".

Непрочитана депеша одиграла је судбоносну улогу у животу Наполеоновог маршала Мараа. Био је наумио да пређе на страну Аустрије и почео је с њом тајне преговоре. Дуго није добио одговор на своје предлоге, закључио је да неће ни стићи па је кренуо да се састане с главнином Наполеонове војске. Недалеко од Рима срео га је курир из Беча са шифрованим писмом. У маршаловој свити нико није знао кључ шифре и Мара је, провртевши писмо у рукама, послао поруку на дешифровање у Напуљ, а сам је наставио пут. Међутим, Аустријанци су били у потпуности прихватили његове предлоге и због тога су његово остајање на страни Француза сматрали за издају. И када су га у октобру 1815. Аустријанци заробили сместа су га — стрељали.

У 18. веку француски посланик у Петрограду прибегавао је такозваном алегоријском коду. Посланик би најпре послао лажно саопштење рачунајући с тим да ће оно бити ухваћено и дешифровано. Готово истовремено његов лични крзнар писао је свом пријатељу-крзнару у Француску отприлике овако: „Сад је у Петрограду у моди крзно од вука. Дознао сам да је хер Емерих из Берлина поручио 30 хиљада кожа. Занимљиво је где ће наћи новац да их плати? Париски „крзнар" је дешифровао: „Русија и Аустрија намеравају да закључе савез; пруски краљ моли од Енглеза 30 хиљада војника. Краља очекује разочарање јер ће одговор бити негативан".

Алегоријске шифре употребљаване су и за време првог светског рата. Једном је, на сам дан када је енглеска ескадра испловила на море, цензор у Единбургу обратио пажњу на телеграм упућен трговачким каналом. У телеграму је била поруџбина упућена једној шведској фирми за велику количину безопасних жилета за бријање. Цензор је знао да у Енглеској има довољно жилета и зазвонио је на узбуну. Проверавањем је утврђено да је пошиљалац телеграма дотад већ поручио у Шведској толико жилета да би свим Енглезима то било довољно за три године. Била је то шифра! Већ после једног часа шпијун је био ухапшен. Други енглески цензор ухватио је телеграм неког човека за кога се већ сумњало да се бави шпијунажом. Овај је писао у Холандију: „Отац умро". Промућурни цензор, изменио је текст телеграма у: „Отац преминуо". Није прошло ни 24 часа а пред њим је лежало питање из Холандије: „Отац умро или преминуо".

Средином 19. века грозницом шифровања заразила се читава Америка. Болест није мимоишла ни познатог писца Едгара Алана Поа. Он је прочитао све што се могло наћи о шифрама и 1840. године објавио чланак у коме је тврдио да нема шифре која се не може одгонетнути и понудио је да ће дешифровати сваки криптографски текст. Писац је заиста сјајно дешифровао неколико стотина шифрованих писама упућених с разних страна. Само с једним није могао да изађе на крај. Најзад се показало да то није била шифра већ само насумце поређана слова. Поова страст за шифре огледа се и у његовом познатом роману „Златни јеленак" у коме се читава радња заснива на дешифровању једне забелешке гусара Моргана. И Жил Верн је у својим романима у три маха користио криптограме.

Познати немачки криминолог Ханс Грос запазио је у неком аустријском селу на зиду једне капеле један цртеж кредом. Он је веома зачудио сеоске полицајце кад им је рекао да скитнице које ће се на Богојављење муvати око капеле (од тог рока делила их је једна седмица) намеравају да изврше провалну крађу. Била је постављена заседа и полиција је заиста ухватила три позната провалника. Грос је тек тада објаснио својим колегама како је то открио. „Све је написано на зиду капеле. Најпре је ту папагај нацртан у једном потезу што значи да поруку оставља провалник познат под надимком „Папагај". Даље су представљени црква и кључ — значи, провалник намерава да „отвори" баш цркву. Испод кључа је беба у пеленама, а још ниже — три камена. Све то значи да је као датум провале предвиђено Богојављење, још тачније 26. децембар дан св. Стевана кога су засули камењем. Тачан смисао поруке био је: „Папагај намерава да опљачка ову цркву 26. децембра. Тражи помагаче. Срешћемо се на овом месту на Богојављење". Грос је одлично познавао традицију и жаргон преступника.

МОРЕПЛОВЦИ

СА ТРОЈИЦОМ СМЕЛИХ МОРЕПЛОВАЦА КОЈИ СУ СЕ ОТИСНУЛИ У АВАНТУРУ НА МАЛО НЕОБИЧНОМ БРОДУ, НА ПУЧИНИ СУ СЕ НАШЛИ И: ЈЕДНА МАЧКА, ПТИЦА, ВЕВЕРИЦА, ЈЕДНА КРУШКА, АВИОН, ЛЕНГЕР, ПРАСЕ, ЈЕДНА МУШКА ЧАРАПА И ЈЕДНА ДЕВОЈКА. ПОКУШАЈТЕ ДА ИХ ПРОНАЂЕТЕ.

ПРОДОР У ДУБИНУ ЗЕМЉЕ

ПРЕ краћег времена физичар В. Адамс изумео је справу коју је назвао „нуклеарно сврдло". Помоћу њега, тврди научник, моћи ће да се продре у дубину Земље до 32.000 метара, односно четири пута више но што се могло досад познатим методама.

Испитивати унутрашњост Земље, установити од чега се састоји њен горњи слој давнашња је и још неостварена жеља научника. Човек је продро сто хиљада километара у васиону, а у дубину само неколико километара, што је врло мало у поређењу са величином њеног пречника.

Адамсово „сврдло" је у ствари високотемпературни атомски реактор који ће топити стене и кроз истопљену масу ронити у дубину Земље. Његов пречник износи 60 до 90 сантиметара. Радиоактивна материја, уранов оксид, затворена је у ваљку од берилијумовог оксида који делује као топлотни изолатор. У доњем делу цилиндра има највише волфрама и зато је тежак, док у горњем има берилијума па је зато лакши.

„Игласти реактор", тако је Адамс назвао свој изум, биће смештен у плитку рампу пре но што почне да ради „пуном паром". Убрзо температура достиже 1,100°С, што је довољно да се истопи свака стена.

Изолацијом око средњег дела реактора већи део топлотне енергије ће се усмерити надоле, у правцу кретања „игластог реактора". Тако ће се испод доњег дела реактора топити стене и он ће тонути у растопљену масу која ће се за њим опет стврдњавати. Тако ће реактор непрекидно пливати у растопљеној лави и ронити све дубље и дубље. Притисак ће бити огроман и стално ће расти, али Адамса то не брине, јер је његово „сврдло" без шупљина. Прорачунато је да ће оно тако моћи да продре 32 километра дубоко пре но што би се температура и притисак толико повећали да би га оштетили.

Кад достигне предвиђену дубину, доњи — тежи део — ће се аутоматски одвојити, механизам за одвајање аутоматски ће се активирати на основу спољашње температуре или притиска. Без баласта „игласти реактор" биће лакши од растопљених стена, почеће да се пење, па ће на крају опет изронити на површину Земље. Наравно, са собом ће донети и узорке лаве из дубине.

Конструктор сматра да ће његовом „игластом реактору" бити потребно око три месеца да обави ову „вожњу" дугу, односно дубоку око 30 километара.

*

ПРИРУЧНИК ЗА УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Речник, приручник за решавање укрштених речи појавио се у издању париске издавачке куће Ларус. У овом речнику понављају се све речи из Малог Ларуса класиране истовремено према броју и по азбучном реду.

*

КРТИЦЕ НИСУ СЛЕПЕ

Погрешно је веровање да су кртице слепе. Тачно је да оне не виде тако добро као друге животиње, али и кртице са најслабијим видом добро разликују светлост од мрака.

Реј Бредбери

(3)

БЕСКРАЈНА КИША

Прешли су реку, бујицу, поток и још много река, бујица, потока.

Реке, увек нове реке рађале су се пред њиховим очима, а старе мењале корита; реке боје живе, реке као сребро, као млеко.

Ишли су према мору.

Велико море. На Венери је постојао само један континент. Он се простирао 3.000 миља у дужину и хиљаду у ширину, а био је окружен са свих страна. Великим морем, које је покривало преостали део кишне планете. Велико море лено је запљускивало бледе обале.

— Овуда ћемо. — Поручник се окрену ка југу. — Убеђен сам да се на тој страни налазе две сунчане куполе.

— Кад су већ почели што нису одједном саградили још стотину?

— На острву их има свега сто двадесет, је ли тако?

— Крајем прошлог месеца било их је 126. Пре годину дана на конгресу на Земљи било је предложено да се саграде двадесет или тридесет нових, али сами знате како је компликовано с кредитима. Шта мари што ће неколико људи свиснути од кише.

Пошли су према југу.

Поручник, Симонс и трећи космонаут Пикар ишли су по киши која је падала час јаче, час слабије, ишли су по пљуску који је шибао и лио не престајући да добује по земљи, мору и људима који су корачали.

Симонс ју је први приметио.

— Ево је!

— Шта је то тамо?

— Сунчана купола!

Поручник је зажмурио стресајући кишу са очних капака и заклонио очи од оштрих капљица.

У даљини, крај обале мора, на рубу шуме нешто се жутело. Да, то је сунчана купола.

— Ипак сте били у праву, поручниче.

— Срећом.

— Снага се враћа од самог погледа на њу. Напред! Ко ће бити први!? — И Симонс је појурио преко бара. Остали су механички пошли његовим примером. Уморили су се, задихали, али брзину нису смањивали.

— Ево и ја ћу се напити кафе — проговорио је дахћући и смешећи се Симонс. — А кифле са сувим грожђем, како се то лепо слаже! А онда ћу лећи и само нека сунце сија. Ономе ко је изумео сунчане куполе треба дати орден.

Потрчали су још брже, жути одсјај постао је јачи.

— А колико је ту људи сишло с памети док се нису појавила прва склоништа. Зашто? Разлог је прост. — Симонс је испрекидано избацивао слогове. — Киша, киша. Пре неколико година. Срео сам друга. Био ми је пријатељ. У шуми. Лута унаоколо. Под кишом. И стално понавља: „Не знам како побећи од кише. Не знам како побећи од кише. Не знам...“ И тако даље. Без краја. Полудео је, несрећник.

— Штеди снагу!

Продужили су да трче.

Јурећи, они су се смејали и тако са смехом стигли до врата сунчане куполе.

Симонс је наглим покретом широм отворио врата.

— Хеј, где су кифле и кафа. Дајте их овамо!

Нико се није одазвао.

Ступили су унутра.

У сунчаној куполи било је тамно и празно. Ни жутог, вештачког сунца које лебди у прозрачној магли у средини плавога свода, ни постављеног стола. Хладно као у гробници, а из хиљаду рупа на таваници продирала је киша. Потоци су се сливали на ћилиме и фотеље, одбијали се од стаклених плоча на столу. Густо растиње, као циновска маховина, покривало је зидове, библиотеку, диване. Пробијајући се одозго, крупне капи ударале су их по лицу.

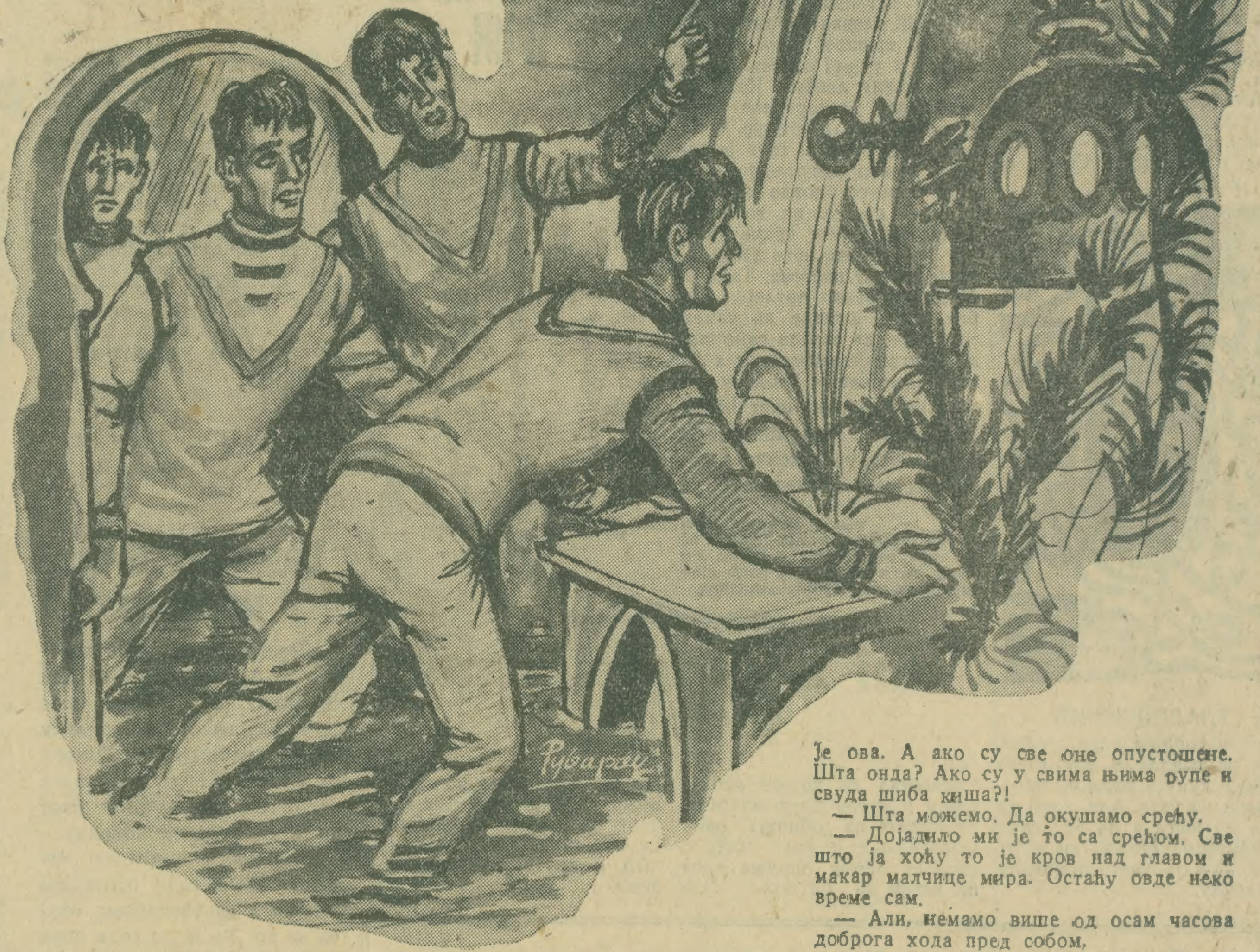
Пикар се тихо засмејао.

— Престани, Пикар!

— Боже, погледајте само. Ни сунца, ни хране, ничега. Становници Венере! То је, наравно, дело њихових руку.

Симонс је махнуо главом отресајући кишу са чела. Вода се сливала с његове сребрнасте косе и беличастих обрва.

— С времена на време они излазе из мора и нападају сунчане куполе. Они знају да ће на тај начин уништити и нас.

— А зар ваше страже нису наоружане?

— Наравно, — Симонс се померио на релативно сув комад пода. — Али од последњег напада прошло је пет година. Опрезност је ослабила и они су овдашњу стражу ухватили на препад.

— А где су њихова тела?

— Становници Венере однели су их са собом. Кажу да они имају посебан начин за дављење заробљеника. Један спор начин, цела процедура траје око осам часова. Просто очаравајуће.

— Кладим се да није остала ни мрва од хране — смешкао се Пикар.

Поручник га је погледао с негодовањем, а затим је Симонсу дао знак. Симонс је завртео главом и ушао у просторију која се налазила у зиду. Ту је била кухиња. Расквашене векне хлеба биле су разбацане по поду, месо обрасло снежнозеленом плесни. Из многобројних рупа на своду сливала се киша.

— Дивно! — Поручник је гледао у рупе. — Тешко да ћемо успети да зачепимо, ово сито и заведемо ред овде.

— Без страха? — Симонс се љутнуо. А још су и сунчани генератори разбивени. Боље би било ићи до следеће сунчане куполе. Колико има одавде до ње?

— Нема много. Знате и сами да су ту одједном подигли две куполе, једну близу друге. А ако причекамо овде, може стићи спасилачки одред...

— Они су сигурно већ били овде и отишли. За шест месеци, кад стигну средства од конгреса, послаће ремонтну екипу. Не, боље је не чекати.

— Добро, појешћемо остатке нашег следовања и поћи.

— Кад би само киша престала да ме млати по глави — проговорио је Пикар. — Макар за неколико минута. Просто да бих се сетио шта је то мир.

Заронио је главу у шаке.

— Сећам се, у школи је иза мене седео један лудак и штипао ме, штипао, штипао ме сваких пет минута. И тако сваког дана. Трајало је то недељама, месецима. Моје руке биле су пуне модрица, кожа натекла. Мислио сам да ћу полудети од тог штипања. И тако се и десило, свршило се тиме што сам ја, луд од бола, дохватио метални троугао за цртање и умало нисам убио тог кретена. Умало му нисам откинуо главу, ископао очи, једва су ме од њега одвојили. И све време викао сам: „Што ме не остави на миру“. Његове руке су дрхтале и све је јаче стезао главу, очи су му биле затворене. А шта сада могу да урадим? Кога да ударим, коме да кажем да престане, да ме остави на миру. Киша, проклета киша, не да да се предахне, штипа, штипа; све што се види, све што се чује киша је, киша, киша.

— За четири часа бићемо у следећој сунчаној куполи.

— Сунчаној куполи? Таквој као што је ова. А ако су све оне опустошене. Шта онда? Ако су у свима њима рупе и свуда шиба киша?!

— Шта можемо. Да окушамо срећу.

— Дојадило ми је то са срећом. Све што ја хоћу то је кров над главом и макар малчице мира. Остаћу овде неко време сам.

— Али, немамо више од осам часова доброга хода пред собом.

— Не брините, нећу остати. — Пикар се насмешио кријући поглед.

— Кренимо! — рече Симонс мотрећи нетремице на њега.

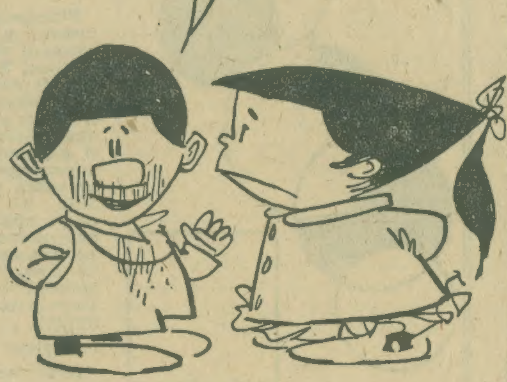
Кренули су поново дуж обале према југу.

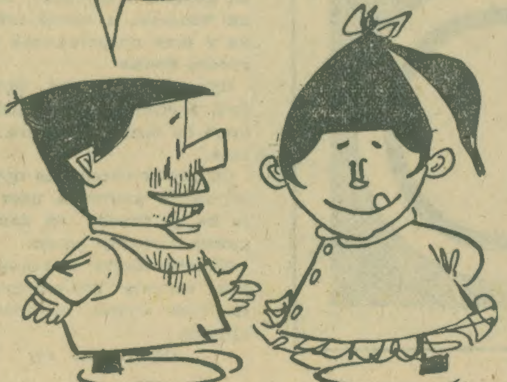
Пет часова након што су пошли морали су да скрену јер им је река препречила пут, тако широка и узбуркана да је чамац није могао савладати. Превалили су десет километара узводно и ту видели да она избија као крв из смртоносне ране. Обишли су извор и под непрекидном кишом опет се спустили ка мору.

— Ја морам спавати — казао је Пикар — седајући на земљу. Четири недеље нисам спавао. Ни минута. Спавати овде...

(Наставиће се)

ОБОЈЕНИ ДРУМОВИ

Фабрика Бајер Леверкусен успешно је завршила експерименте с обојеним коловозима, па се можемо надати да ћемо ускоро имати обојене путеве.

Бојење коловоза је јефтино и дуго траје. За сада су врше не пробе само са бетонским коловозима, а није још позна то како ће то бојење поднети и одржати асфалтни путеви. Обојени путеви ће се добро разликовати по бојама чак и ноћу.

Овако обележени путеви би ће од велике користи пре свега возачима који возе кроз непознате пределе: помоћу обојених путева они ће моћи лакше да се оријентишу. Исто тако ће се обојеним знацима возачи упозоравати на саобраћајне прописе.

*

Ново за будуће певаче

Једна немачка фирма за израду грамофонских плоча пустила је у продају плоче намењене онима који желе да постану певачи. Новост је у томе што мелодију прво отпевају познати певачи који затим ућуте, док музика наставља да свира пратњу.

*

Телевизија у свету

Према последњим статистикама у целом свету има 172.752.545 телевизијских апарата. На првом месту налази се Америка са 68,2 милиона апарата; затим Јапан — 17,7 милиона; Енглеска — 15,1 милиона и Совјетски Савез са 12,1 милиона.

ГЛАДНИ ЗЕЧИЋ

Зец у горњем углу страховито је гладан и док гледа главице купуса вода му просто тече на уста. Али, како да дође до њега а да га ловац не примети? Можда ви знате пут? Ако је тако, покажите га зечићу.

ОТВОРИ ОЧИ

РОДЕ НА КРОВУ

ЈЕСЕН ЈЕ НА ПРАГУ И РОДЕ СЕ, ЗАЈЕДНО СА ОСТАЛИМ ПТИЦАМА-СЕЛИЦАМА, СПРЕМАЈУ НА ЈУГ. НА ОВИМ ДВЕМА СЛИКАМА ВИДИТЕ ДВЕ ТАКВЕ РОДЕ. НАШ СЛИКАР НАЦРТАО ИХ ЈЕ У ДВЕ ВЕРЗИЈЕ. ДА ЛИ НАМЕРНО ИЛИ СЛУЧАЈНО, ТЕК ДВЕ НА ИЗГЛЕД ИСТЕ СЛИЧИЦЕ РАЗЛИКУЈУ СЕ У ОСАМ ДЕТАЉА, МОЖЕТЕ ЛИ ДА ИХ ОТКРИЈЕТЕ?

МАЂИОНИЧАРЕВ ТРИК

Шетајући једном изван града један мађионичар — да би изгледао што тајанственији назваћемо га Маримур — наишао је на цветну башту и у њој необичну леју засађену лалама. Како су лале биле распоређене види се на цртежу. Маримур је почео да их броји и тада је открио нешто занимљиво. Ако лале бројите одоздо навише, а затим одоздо па до краја левог или десног крака цветног крста увек ћете избројати једанаест цветова. Тада је Маримур рекао вртлару: „Ја бих могао одавде да узмем две лале, да остале само мало другачије разместим а да се у контролном бројењу ништа не промени: опет ће их бити по 11“. Знате ли које је лале Маримур уклонио а које је и како преместио?

Мађионичар је из попречне леје узео по једну, и то крајњу лалу, а остале две само је за једно место подигао према врху цветног крста.

Ној не крије главу у песак

Легенда да нојеви забију главу у песак пред опасношћу потиче из „обичаја“ ових животиња које када осете опасност одмах опруже врат по песку да би боље чуле одакле се опасност приближава. Али чим тачно утврде одакле им опасност прети нојеви устају и чине оно што и друге животиње — беже.

ПОГРЕШАН ЕКСПЕРИМЕНТ

Др Роберт Госет, психолог из Сједињених Држава, желео је да утврди како научи да говори једна врста тропске вране (познате да лако научи да говори) и беба. Он је био изненађен како је врана лако и брзо учила. Али када је мало поодрасла птица је почела страшно да псује. Што је било најгоре, она је псовала све службенике универзитета тако да су морали склонити птицу. Др Госет је утврдио да су неки људи који су радили ноћу хтели да виде да ли птица може да научи да псује. Сада др Госет покушава да одучи птицу од тих псовки.

*

Само на тачну команду

„Сезаме, отвори се!“ наредио је Арнолд Лести из Кенсингстона, САД и врата собе за конференције отворила су се. Али на команду „Отвори се, Сезаме!“ врата су остала затворена, јер аутомат извршава само тачну команду.

Овај робот извршава наредбу само свог господара или кога он специјално обучи за то. То је до сада први аутомат који одговара само на глас док сви досадашњи роботи одговарају само на притисак неког дугмета или неке друге сличне радње. Арнолд Лести тврди да је његов робот у стању да схвати идеје. Он каже да „није далеко онај дан када ће човек бити у стању да производи у масама научнике и инжењере“.

*

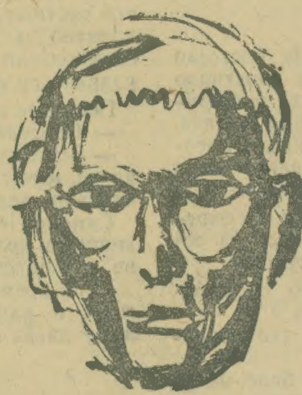
Тренинг за очи

Можете ли, погледавши цртеж само једном, одмах да одредите који од ових кругова може да се упише у квадрат.

„СЕОСКИ МОТИВ“ рад Јекице Бартоле, Зрењанин, Стрмешка улица број 13

„МОЈ ПРИЈАТЕЉ“ рад Ненада Јакешевића, Шибеник Улица ЈНА број 45

Дечји цртежи са конкурса

Дечји цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„МОЈ СОКАК“ рад Шефике Кобашлић, ученице VII разреда основне школе „Филип Мацура“, Бања Лука

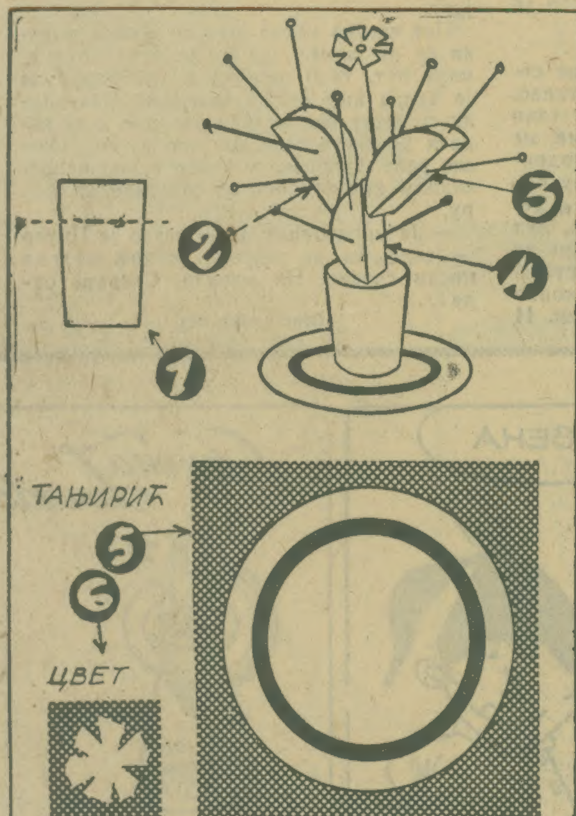
Радиоактивни извор

У области Јахимов у Пољској откривен је извор чија вода својом радиоактивношћу премаша све европске лековите воде. Извор даје 500 литара воде у минуту. По мишљењу стручњака, ова количина довољна је за лечење 2 хиљаде пацијената на дан.

НАПРАВИ САМ

КАКТУС

Зар не изгледа симпатично овај кактус? А још кад бисте знали како га је лако направити, верујемо да бисте се и ви потрудили да се нађе међу вашим минијатурним украсима. Набавите два-три запушача од плуте и од њих изрежите два дела у облику котура; један запушач цилиндричног облика, дванаестак чиода и папир за цртање.

Пресеците запушач на два дела и већи сачувајте да од њега начините саксију (цртеж број 1), пресеците колутове од запушача на два дела и нека вам они послуже за струкове кактуса (цртеж број 2, 3, 4). Да би се струкови држали међусобно, спојте их чиодама, а чиоде забодене у њих представљаће кактусове бодље

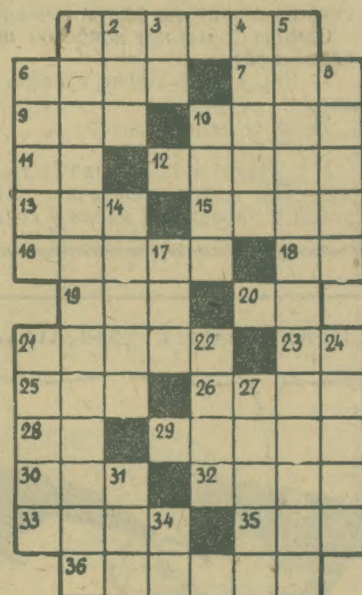
Према облику на цртежу број 5 опсеците тањирић на коме ће бити залепљена саксија.

Од жутог папира за цртање изрежите кактусов цвет који ће се такође на кактусу држати помоћу чиоде.

Кактус обојте зеленом бојом, саксију наранџастом, а тањирић жутом са црвеним кругом.

(Наставиће се)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) гледиште, аспект, 6) измишљено чудовиште у нашим народним приповеткама, 7) целокупно, 9) вулкан на острву Минданао, 10) полудраги камен, 11) скраћеница једне академске титуле, 12) град у Румунији, 13) повртарска биљка, 15) водопад, 16) рогозина, 18) бог вода и мора код старих Вавилонаца, 19) старо име острва Виса, 20) првак, 21) отров, 23) показна заменица, 25) град на Сицилији, 26) снежни нанос, 28) лична заменица, 29) завеса, 30) позади, 32) северноамерички драмски писац („Ана Кристи“), 33) отворена повреда, 35) мушко име, 36) испит зрелости.

Усправно: 1) уметнички правац у Европи у последњој четврти 19. века, 2) опак, 3) два сугласника, 4) старогрчки драмски писац („Орестија“), 5) поема руског књижевника Александра Блока, 6) клопка, 8) део бициклистичке трке, 10) италијанска новинска агенција, 14) љуспица, 17) стара српска престоница, 21) неспокојство, 22) моторно возило, 24) планина у близини Београда, 27) апарат за мерење морских дубина, 31) личност из једног Толстојевог романа, 34) коњ (турц.).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Данска, 6) шака, 7) Ана, 9) алт, 10) Крим, 11) те, 12) плата, 13) ока, 15) етар, 16) Роден, 18) ма, 19) Јан, 20) не, 21) тенис, 23) за, 25) оса, 26) авет, 28) жу, 29) Амати, 30) Инд, 32) озон, 33) оцат, 35) Ава, 36) ергела.

Усправно: 1) „Далеко је сунце“, 2) акт, 3) на, 4) карат, 5) Анита Мезетова, 6) шатор, 8) амара, 10) клен, 14) Адана, 17) ЕНИ, 21) Токио, 22) само, 24) Атина, 27) вазал, 31) дар, 34) тг.

НОВОСТИ ИЗ ТЕХНИКЕ

Навлаке за аутомобилске гуме превучене металом направили су француски техничари. Поред тога што штите гуме, ове навлаке спречавају да се оне издувају на високим летњим температурама.

*

И мале џепне рачунске машине такође су дело француских стручњака. — Једноставним притиском на дугме оне омогућавају домаћици да изврши обрачун по доласку са пијаце и на тај начин избегне прекорачење домаћег буџета.

*

У Италији направљен џепни електрични грамофон, изгледа као већа кутија за шибице. И поред тога што је овако мали, на апарату се могу слушати плоче свих димензија.

*

У Америци је направљен алармни апарат против пожара. На најмањи дим или пламичак у одаји алармна сирена овог апарата прикљученог на обичну струју, почиње да завија. Питање је само да ли апарат разликује дим од цигарете и пламен са штедњака на бутан-гас од — истинског пожара.

*

Два нова апарата за заштиту од шпијунаже у индустрији пуштена су у продају у Канади. Први се прикључује на телефон и онемогућује прислушкивање. Други електронски џепни апарат спречава свако бележење разговора за време коктела или пословних ручкова.

*

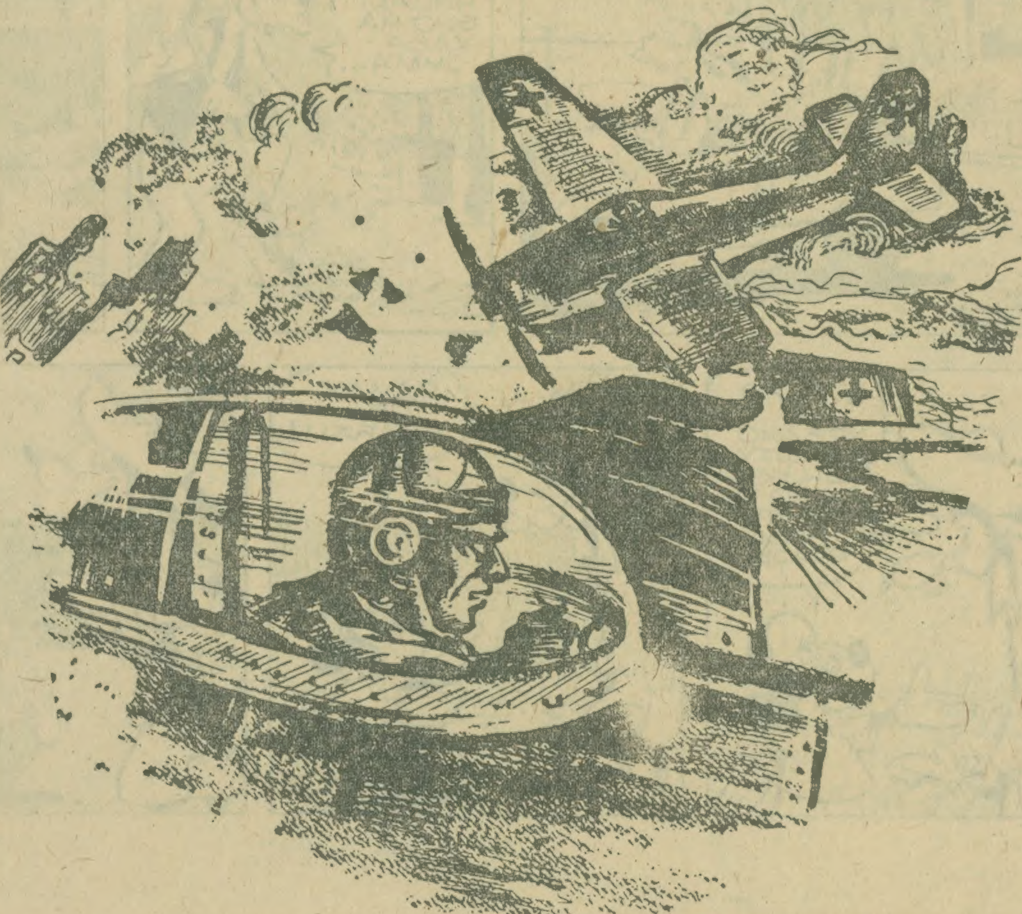
Апарат — сличан Гајгеровом бројачу пронашли су амерички стручњаци: он открива присуство злата у унутрашњости било каквог предмета. У исто време на градираном бројчанику казаљка показује количину и вредност злата у каратима.

РОЂЕН ДА ЛЕТИ

Мало је ескадрила и мало пилота о којима је записано: 7 против 29, оборено 6 непријатељских авиона; 6 против 30, оборено 5 непријатељских авиона и то без сопствених губитака.

Прича како се завршио 117. борбени лет младог Попкова, двоструког хероја Совјетског Савеза.

МАЛО је ескадрила и мало пилота о којима је записано: 7 против 29, оборено 6 непријатељских авиона; 6 против 30, оборено 5 непријатељских авиона и то без сопствених губитака. За вођу такве групе може се заиста рећи да је „рођен да лети". А управо су тако за младога Витолија Ивановића Попкова говорили његови старији другови.

Попков је са својом четворком био страх и трепет непријатељу на небу изнад Курска. Немилосрдно, са много вештине, тако рећи виртуозно, обарао је немачке ловце и бомбардере не дозвољавајући им да свој смртоносни терет баце на совјетске трупе.

ОБРАЧУН С НЕМАЧКИМ АСОМ

Једном је Попков са својом осморком добио задатак да пресретне непријатељске бомбардере који су летели према њиховом аеродрому. Напао је њихову ловачку заштиту па се у ваздуху развила непоштедна борба. Авиони су јуришали једни на друге, пели се вертикално увис уз страшну буку машина које су напрегнуте до максимума претиле сваког тренутка да експлодирају, а затим би се суновратили и муњевито јурили према земљи.

У јеку борбе Попков примети да Немцима стиже необична помоћ. Био је то авион обојен светлонаранџастом бојом којег је пратила ловачка четворка.

— То је он! Опет он! — повика иначе ћутљиви Пчолкин.

— Видим га — потврди Попков који га је већ приметио.

Тај авион сви су на фронту већ добро познавали. С овим чувеним немачким асом тукли су се многи, али је он увек непобеђен и читав излазио из борбе.

Попков донесе брзо одлуку. Треба га уништити. Устремио се на њега и овај је прихватио борбу. Отпоче двобој од којег је осталим пилотима застајао дах у грудима. Видело се да су оба пилота прави мајстори, виртуози у свом занату. Сваки од њих очекивао је погодан тренутак, боље рећи само делић секунде па да другоме саспе смртоносни рафал. Овде је и најмања грешка значила смрт. Најзад Попков угледа у нишану реп обојене машине. Топови рикнуше и реп поче да се දими.

— Браво! — чуо је у слушалицама глас узбуђеног Пчолника.

Истог тренутка Попков примети како се на њега устремила четворка из пратње. За свега нешто више од једног минута успео је да обори двојицу из четворке која је пошла да освети свога вођу. „Наранџасти" немачки ас поче да бежи али није успео да пређе предње немачке линије. Још једном загрмеше топови Попкова и наранџасти авион обавијен димом удари о земљу и експлодира.

СРЕЋАН ПАД

Над Ржевом Попков се опет бори с искусним немачким асом. Битка се води у тако званом вертикалном маневру и обојица силовито нападају. Води се непоштедна борба на живот и смрт. Сваки се труди да проникне намеру непријатеља и његов следећи потез. Најзад Попков описује петљу и из ње хвата хитлеровског аса на нишан. Кратак рафал и Немац пада. Само за тренутак Попков, обузет борбеним жаром и одушевљењем, заборавља на околину и светлећи рафал је већ „проштеповао" његову машину. Мотор букну и Попков искаче из авиона на висини од око 3.000 метара.

Његови другови са земље прате борбу, затим скок и узбуђено примећују да се падобран не отвара. Сви укочени посматрају шта ће се догодити. Одједном готово изнад саме земље, падобран се отвара, али Попков снажно удара о земљу. Срећом, пао је на дебели слој маховине у мочвари и остао жив.

СВЕ ДО БЕРЛИНА

Пошто се опоравио, Попков је наставио да се бори. Нападао је бројно много надмоћнијег непријатеља, збуњивао га својом тактиком и дрскошћу. Петорком би нападао двоструко јаче групе, обарао неколико авиона, друге натеривао у бекство, сам би се на аеродром враћао без губитака.

Фронт се померао према Немачкој, према Берлину, а Попков је као претходник чистио небо од фашистичких авиона. Изнад самог Берлина оборио је последњи авион. Непријатељски авион којег је тада изрешетао, онако залимљен, у паду, закачио је и његов авион. Попков је био рањен. Сав окрвављен он се са тешком муком спустио код артиљеријских положаја. Медицинска сестра која је посматрала његову борбу у ваздуху запитала га је док му је превијала ране:

— Који је по реду?

— Четрдесети — одговорио је Попков с осмехом.

Тако се завршио 117. борбени лет младог Попкова, двоструког хероја Совјетског Савеза.

Јесте ли већ чули да...

... „светски рекорд" постигло је пет пингвина које је један амерички биолог обележио и пустио на Антарктик, месту удаљеном две хиљаде километара од њиховог пребивалишта.

Пингвини су се вратили пешице девет месеци касније.

... јула месеца 1966. године предвиђено је да се заврши изградња џиновског моста који ће повезивати континент са француским острвом д' Олерон. Мост ће бити

дугачак 3027 метара, а широк 10 метара и шездесет сантиметара. Имаће два пута за аутомобиле, два за бицикле и два тротоара. Висина моста изнад нивоа мора износиће 23 метра.

... сарадници једне геофизичке станице у области Архангелск два часа су бележили „шумове у васиони" за које су касније изјавили да су

им личили на песму славуја. У ствари ради се о електромагнетским променама у земљиној магнетосфери".

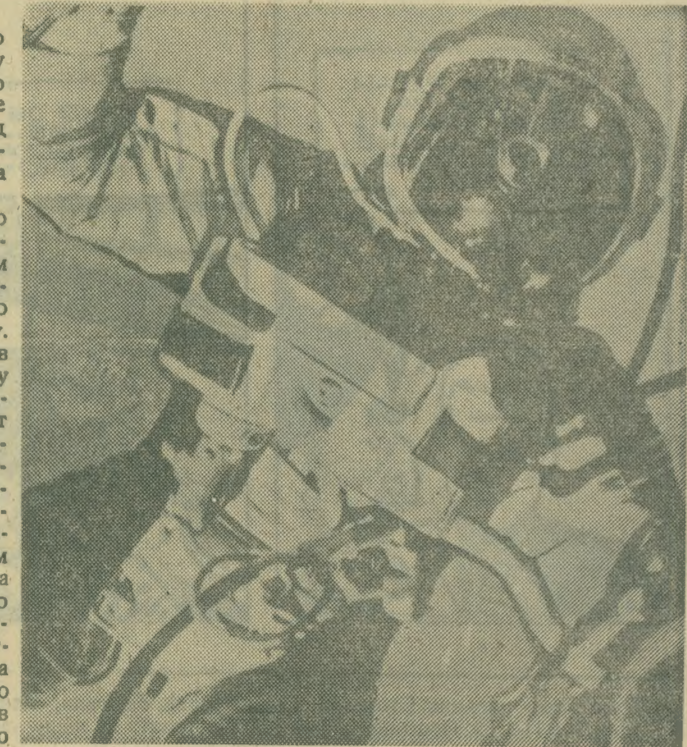
Згоде и незгоде Леоновања

ПИСЦИ научне фантастике олако су сматрали да ће ходање људи кроз космос представљати угодну шетњу. Познавање закона небеске механике довело је још одавно стручњаке до закључка да ће и сам астронаут по изласку из васионског брода постати вештачки Земљин сателит и да ће се кретати по истој орбити као и брод. С обзиром на бестежинско стање не постоји опасност да се он стропошта у бескрајни космички понор. Охрабрени овим сазнањима амерички конструктори су снабдели Вајта лаким ракетним пиштољима са млазним потиском званим ЗИП. Излазак млаза у једном смеру обезбеђује космонауту кретање у супротном правцу и према томе лако маневрисање око васионског брода — сматрали су они.

Међутим, изненађује да су се такви експерти као што су планери америчког васионског програма НАСЕ могли преварити у тој мери. Млазни ракетни пиштољ у рукама недовољно обученог Вајта претворио се у неугодну и варљиву направу. Вајт је, безбрижно баратајући својом млазном направом, у једном тренутку знатно заостао иза васионског брода. Сматрајући да ће притиском на уређај за активирање ракетног пиштоља лако да достигне брод, Вајт је убрзао своје кретање. Међутим чекало га је неугодно изненађење. Нов покушај да се приближи броду само га је још више удаљио. Чинило му се да га нека невидљива сила одвлачи од његове космичке базе. Објашњење ове појаве коју амерички експерти нису предвидели у ствари је врло једноставно. Повећање брзине кретања у космичком простору увек доводи до кретања у новој орбити која има већи пречник од претходне и удаљенија је од Земље него она. Да би се успешно могло маневрисати ракетним пиштољем или другом сличном индивидуалном направом са млазним потиском потребно је извршити сложена електронска прорачунавања и темељно се обучити и навићи на неочекиване реакције убрзаног или успореног кретања. Вајта је спасла врпца којом је био везан за брод и која му је омогућила да се врати у њега.

Једна друга појава приликом ходања кроз космос исто тако изненађује. Постојало је уверење да ће се космонаут по изласку из брода, уколико не употреби никакво помоћно средство, кретати истом брзином као брод. Међутим, то је тачно само ако се он налази у истој орбити са бродом, односно ако плива кроз космос испред или иза брода. Чим се удаљи од брода космонаут почиње да се креће брже или спорије од њега. Ако се налази испод брода, односно ближе Земљи, космонаут се креће по краћој путањи и његова брзина у односу на брод је релативно већа. Израчунато је да би при претходној брзини кретања од 8.000 метара у секунди космонаут који сиђе само пет метара ближе Земљи у току једне ротације измакао 60 метара броду, а ако се попео на пет метара изнад брода од би се кретао спорије од њега и заостао би за њим 60 метара.

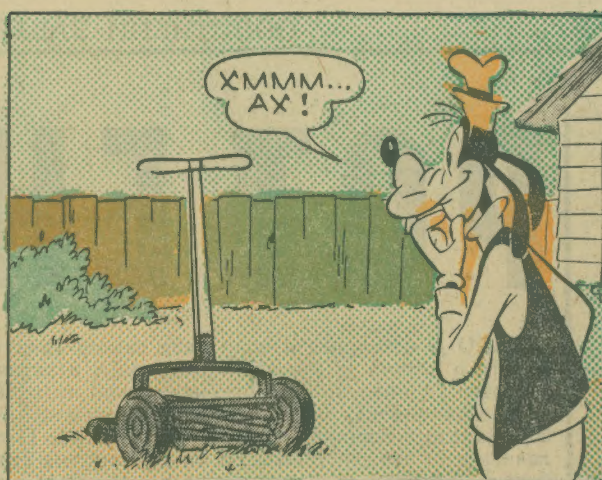
Сматрајући да још није довољно припремљен за руковање ракетним пиштољем совјетски стручњаци нису дали Леонову у руке ову врло згодну али опасну направу. Занимљиво је да је Леонов у још једној ствари био у предности над Вајтом. Приликом изласка из брода Вајт је врата брода оставио отворена према свемирском пространству услед чега се његов партнер у бродској кабини осећао као да се и он налази у празном космичком простору и под истим температурним и атмосферским условима. Тек по Вајтовом повратку у брод врата су затворена и помоћу генератора обновљена је нормална атмосвера. Уместо тога Леонов је из заједничке кабине прво изашао у једну преткомору и брижљиво затворио врата која херметички раздвајају преткомору од кабине. Из преткоморе он је крочио у свемир а његов сапутник је и даље седео у кабини удобно заваљен. Најзад, занимљиво је да у космосу температура оног дела скафандра који је изложен сунцу у космосу достиже 60 степени изнад нуле док температура оног његовог дела који је у сенци пада чак до 50 испод нуле.

WALT DISNEY

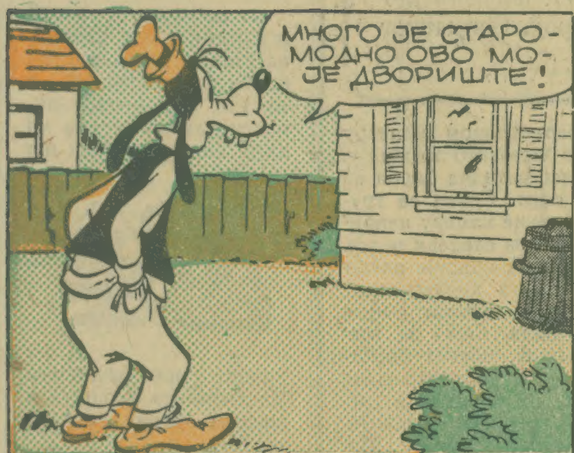
МИКИ

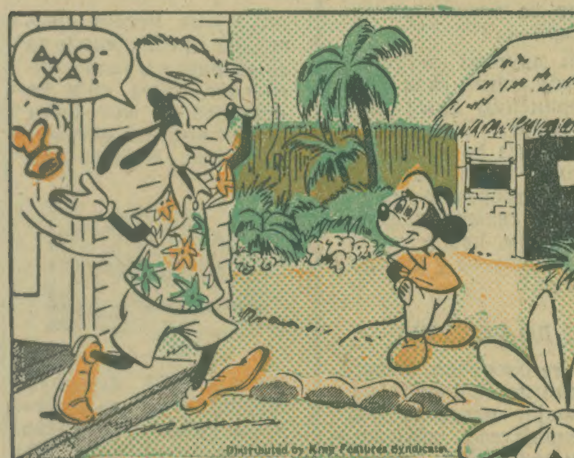

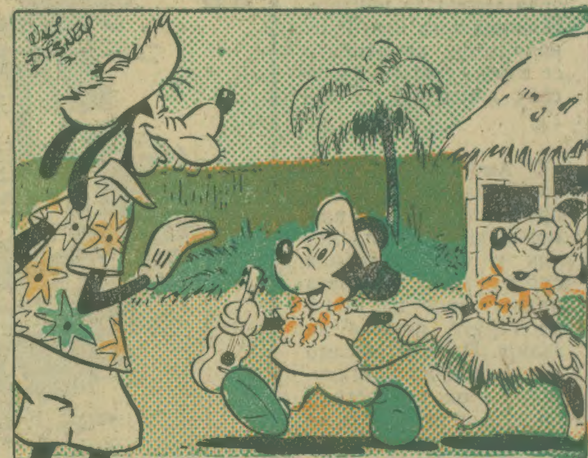

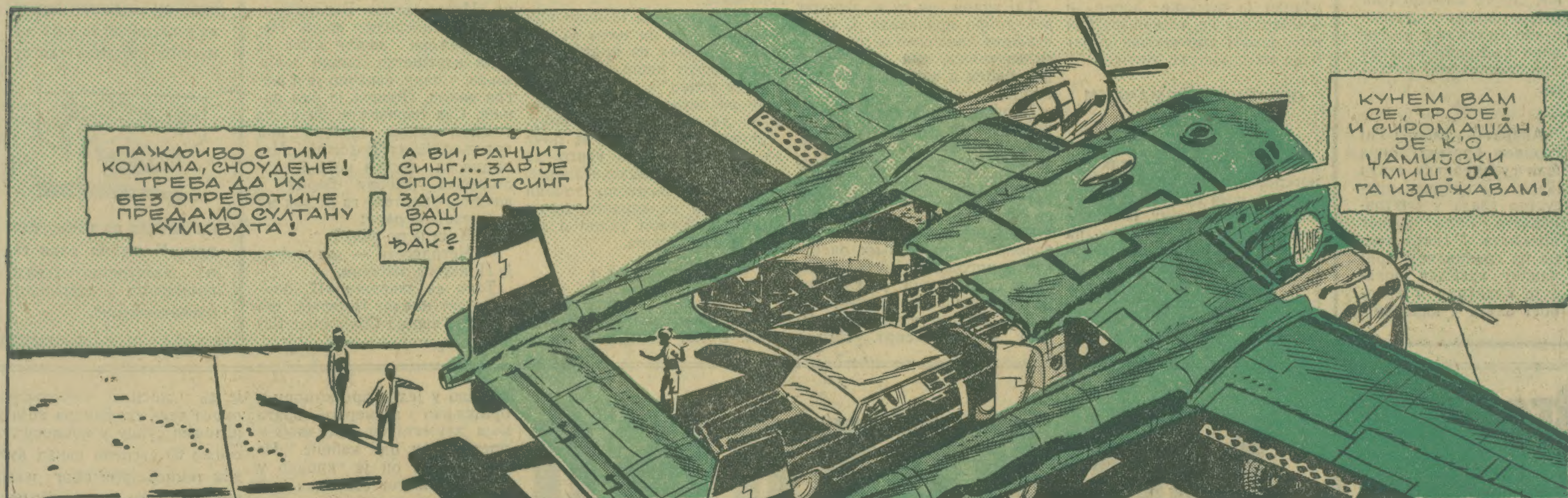

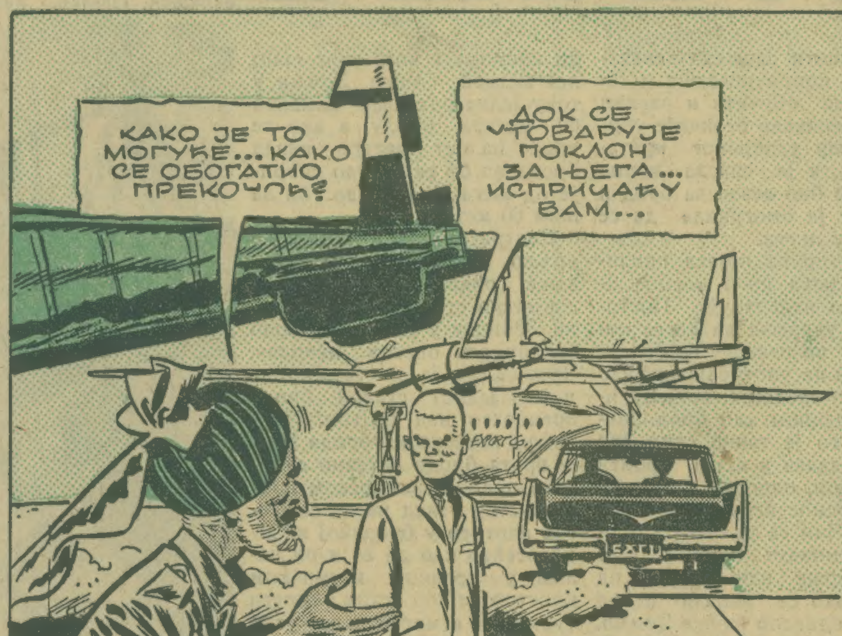
 ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Маке донска 31 — Издаје и штампа „Политика“ штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу зем љу: годишња 2.200; полугодишња 1.100, за иностранство: годишња 4.400, полугодишња 2.200 дин. Рукописи се не враћају.